

Program hodowli koni

rasy

polski koń szlachetny półkrwi

Warszawa 2005

opracowanie

Polski Związek Hodowców Koni

00-673 Warszawa

ul. Koszykowa 60/62 m. 16

tel.: (022) 629 95 31, (022) 628 98 38

faks: (022) 628 68 79

Wszelkie prawa PZHK zastrzeżone.

Przedruk i kopiowanie materiałów zawartych
w „Programie hodowli koni rasy polski koń szlachetny półkrwi” zabronione.

Druk i oprawa: Matrix.

Nakład 250 egz. Cena 10 zł w tym 22% VAT

I. Definicja polskiego konia szlachetnego półkrwi	5
II. Cel programu hodowlanego	7
III. Zasady pracy hodowlanej nad polskimi końmi szlachetnymi półkrwi	9
Wzorec polskiego konia szlachetnego półkrwi	11
IV. Praktyczna realizacja poszczególnych etapów pracy hodowlanej	13
1. Kontrola i ocena wartości użytkowej	13
2. Szacowanie wartości hodowlanej	13
3. Selekcja	15
4. Dobór do rozplodu	17
V. Zasady wpisu do księgi stadnej koni rasy polski koń szlachetny półkrwi	19
VI. Tryb i sposób wpisywania koni do księgi stadnej koni rasy polski koń szlachetny półkrwi ..	21
VII. Uwagi końcowe	25
Załącznik 1. Zakres i sposób prowadzenia oceny wartości użytkowej	27
1. Program próby dzielności ogierów po stacjonarnym 100-dniowym treningu wierzchowym (ogierzy 3 – 4-letnie)	27
2. Program próby dzielności ogierów po stacjonarnym 100-dniowym treningu wierzchowo-zaprzęgowym (ogierzy 3 – 4-letnie)	33
A. Próba wierzchowa (przeprowadzana po 35 dniach treningu)	33
B. Próba zaprzęgowa (przeprowadzana po 65 dniach treningu)	33
3. Program zaprzęgowej próby polowej klaczy (klacze 3 – 4-letnie)	40
4. Program próby dzielności klaczy po stacjonarnym 60-dniowym treningu wierzchowym (klacze 3 – 4-letnie) ..	41
5. Program polowej próby wierzchowej klaczy (klacze 3 – 6-letnie)	42
Alternatywne systemy kontroli i oceny wartości użytkowej polskich koni szlachetnych półkrwi	43
1) Wyniki w Mistrzostwach Polski Młodych Koni	44
2) Wyniki w sporcie jeździeckim	45
3) Wyniki w wyścigach konnych	46
Informacje dodatkowe	47
Załącznik 2. Kategoryzacja ogierów rasy polski koń szlachetny półkrwi	49
I. Kategoria C	49
II. Kategoria B	49
III. Kategoria A	51
IV. Kategoria „E”	52

I. DEFINICJA POLSKIEGO KONIA SZLACHETNEGO PÓŁKRWI

Polski koń szlachetny półkrwi został wytworzony w celu zaspokojenia narastającego zapotrzebowania na wyczynowe konie sportowe, przydatne do różnych dyscyplin jeździectwa. Aktualny stan jego hodowli wymaga szczególnej dbałości o uzyskanie określonego stopnia konsolidacji genetycznej i fenotypowej, umożliwiającej w przyszłości istnienie tej rasy bez ciągłego odwoływania się do importu zasobów genetycznych na skalę aktualnie obserwowaną. W związku z powyższym należy stwierdzić, że rysuje się jednoznaczna i wysoce uzasadniona potrzeba objęcia omawianej populacji koni zasadami racjonalnej i nowoczesnej pracy hodowlanej, w której powinny być wzięte pod uwagę niżej wymienione względy:

- w świetle klasycznych reguł genetyczno-hodowlanych, krzyżowanie nie może być jedyną drogą prowadzącą do doskonalenia określonej populacji zwierząt w ramach racjonalnej pracy hodowlanej, ale jest jedynie obliczone na produkcję materiału nierzadko o wysokiej wartości użytkowej, ale o niskiej (bądź żadnej) przydatności hodowlanej – ze względu na brak genetycznej konsolidacji posiadanych cech i ich rozszczepianie się w kojarzeniu mieszańców między sobą;
- krzyżowanie jest tylko jedną z metod doboru do kojarzeń i może być wykorzystywane jedynie do osiągnięcia określonych celów, ale absolutnie nie może być jedynym celem prowadzonej działalności ani wyłączną metodą hodowlaną; jego odmiana, zwana krzyżowaniem rasotwórczym, jest wstępem do formowania nowych ras, które w zasadzie tworzone są tylko wtedy, gdy rasy istniejące nie odpowiadają aktualnemu zapotrzebowaniu, a dalsze ich doskonalenie nie przynosi pożądaných rezultatów;
- krzyżowanie jest ponadto zainicjowaniem racjonalnej pracy hodowlanej, która musi poza tym dodatkowo obejmować szczególnie ostrą selekcję mieszańców wyprodukowanych na drodze krzyżowania wybranych ras (o walorach pożądaných u nowo tworzonej rasy koni, poprzez odpowiedni system kontroli wartości użytkowej, ocenę ich wartości hodowlanej oraz odpowiedni rodzaj i metodę selekcji); po tym etapie muszą nastąpić kojarzenia w pokrewieństwie (głównie „chów na linie”) prowadzące do genetycznej i fenotypowej konsolidacji tworzonej populacji, w obrębie której można między sobą kojarzyć wyhodowane konie – bez obawy o utratę dotychczasowych rezultatów hodowlanych i rozszczepienie cech;
- oczywistą jest kwestią, że podstawowym celem pracy hodowlanej nad nową populacją rasową jest ciągle doskonalenie cech zapewniających możliwie najwyższy poziom użyteczności i dostosowania do aktualnych potrzeb.

Biorąc pod uwagę wymienione względy należy stwierdzić, że rysuje się wyraźna potrzeba objęcia szczególnym nadzorem hodowlanym aktywnej populacji współczesnych polskich koni szlachetnych półkrwi, aby nie dopuścić do ustawicznego krzyżowania różnych ras – co niejednokrotnie może przynieść nawet spektakularne efekty w postaci doskonałych koni użytkowych, które niekiedy jednak nie mogą być z powodzeniem użyte w hodowli, ze względów genetyczno-hodowlanych.

II. CEL PROGRAMU HODOWLANEGO

Nadrzędnym celem proponowanego programu jest genetyczne i fenotypowe doskonalenie rasy polskich koni szlachetnych półkrwi, charakteryzującej się wyraźnie zaznaczoną przydatnością do wyczynowego sportu konnego (wierzchowego, a także zaprzęgowego). Jest to z pewnością zadanie złożone i trudne, ale kompleksowa analiza omawianego problemu wskazuje na całkowicie realne możliwości w tym zakresie. Istota problemu polega na prowadzeniu konsekwentnej pracy hodowlanej – w oparciu o dostosowany program hodowlany. Podstawą przyjętego założenia jest dążenie do hodowli i produkcji koni przydatnych do wysokiego wyczynu sportowego w jeździectwie, do którego krajowe konie wielkopolskie i małopolskie (w obrębie których znaczna liczba osobników – a może ich większość – reprezentuje nadal typ wszechstronnie użytkowy) wykazują ograniczone predyspozycje i od dawna nie są w stanie konkurować w nim z rasami dominującymi w światowych rankingach jeździeckich. Współczesny wysokowyczynowy sport jeździecki prezentuje niezwykle wysoki zakres profesjonalnej specjalizacji – co zmusza do celowej działalności hodowlanej oraz możliwie najwcześniejszego rozpoznania określonych predyspozycji młodych koni do poszczególnych konkurencji jeździeckich. Z tego względu nie należy zakładać hodowli i produkcji wszechstronnych koni wierzchowych, ponieważ wyhodowanie osobników wybitnie przydatnych do danej dyscypliny np. skoków przez przeszkody – jest przedsięwzięciem bardzo trudnym i nie będzie możliwe na skalę masową, lecz ograniczy się do niewielkiej ich liczby. Spowodowane to będzie szczególnie ostrą selekcją, a na różnych jej etapach wyeliminowana zostanie znaczna liczba koni przydatnych do niższego stopnia wyczynu, sportu amatorskiego i wreszcie do masowej rekreacji jeździeckiej. Określonym stopniem wszechstronności wierzchowej muszą charakteryzować się konie startujące we Wszechstronnym Konkursie Konia Wierzchowego, ale ich hodowla i produkcja w dość szerokim zakresie uwzględnia dolew rasy pełnej krwi angielskiej (przez różne formy kojarzeń) – co w pewnym sensie ułatwia działalność hodowlaną. Rozpoczęcie – na bazie aktywnej populacji krajowych koni szlachetnych półkrwi – celowej hodowli i produkcji materiału o wyraźnie ukierunkowanych predyspozycjach do wysokiego wyczynu w sporcie jeździeckim jest potrzebą chwili i posiada wyraźne uzasadnienie w dotychczasowych osiągnięciach koni tego typu, które z reguły dość wyraźnie górują przydatnością do użytkowania wierzchowego nad końmi wielkopolskimi oraz małopolskimi. Produkcja koni przydatnych do wyczynowego sportu zaprzęgowego powinna być rozważana jako jedno z zadań hodowlanych, a sposób jego realizacji może zostać rozstrzygnięty w dwojaki sposób: poprzez praktyczne wykorzystanie zaprzęgowego systemu prób

dzielności – z oddzielnym zakładem treningowym – bądź oczekiwanie na pojawienie się samorodnych talentów zaprzęgowych, co ma dość często miejsce w zagranicznej hodowli sportowych ras koni, szczególnie przydatnych do wyczynu jeździeckiego.

Dodatkowym argumentem za kontynuowaniem wyraźnie ukierunkowanej (na wyczynowy sport jeździecki) hodowli polskich koni szlachetnych półkrwi jest okres ponadczwterćwiekowej pracy hodowlanej nad omawianą populacją koni i 27-letni okres istnienia księgi stadnej.

Istota problemu leży w opracowaniu nowoczesnego i racjonalnego programu hodowlanego, który zawierałby precyzyjne zasady prowadzenia pracy hodowlanej nad omawianą populacją koni. Omawianą pracę należy prowadzić według zasad, które znalazły wielokrotne potwierdzenie w praktyce hodowlanej w odniesieniu do wielu gatunków zwierząt – a przede wszystkim w hodowli koni. Ominięcie klasycznych reguł genetyczno-hodowlanych nie może mieć w tym przypadku miejsca, a próba zastąpienia ich metodą ustawicznego krzyżowania (czyli metoda prób i błędów) nie rokuje szans na trwałe sukcesy hodowlane i przez to nie może być stosowana. Nie wyklucza to jednak możliwości prowadzenia różnego typu kojarzeń między krajowymi rasami koni i szerokim zestawem ras zagranicznych (dowolnie wybranych) – w celu produkcji materiału o wysokich walorach użytkowych i znaczącej przydatności do wyczynowego sportu konnego – ale dalsze hodowlane wykorzystanie tego typu koni musi być poddane szczególnemu nadzorowi.

III. ZASADY PRACY HODOWLANEJ NAD POLSKIMI KOŃMI SZLACHETNYMI PÓŁKRWI

Klasyczne zasady pracy hodowlanej nad określoną populacją zwierząt obejmują 4 zasadnicze etapy, które (w miarę rozwoju nauk o hodowli zwierząt oraz doskonalenia metod genetyczno-populacyjnych oraz hodowlanych) są ustawicznie modernizowane i racjonalizowane. Należą do nich:

- kontrola i ocena wartości użytkowej – poprzedzona biotechnologiczną kontrolą pochodzenia,
- szacowanie wartości hodowlanej,
- selekcja,
- dobór do rozplodu.

Zasadność ich stosowania ma charakter generalny i nie może być zaniechana w przypadku hodowli koni, ale specyfika użytkowania tego gatunku zwierząt (wykorzystywanie zdolności pracotwórczych i będących wypadkową całego szeregu właściwości fizjologicznych, fizycznych i psychicznych określonych koni i nie dających się tak łatwo zmierzyć jak ilość mleka, mięsa, wełny, liczba jaj itp.) czyni pracę hodowlaną nad końmi szczególnie trudną i wymagającą odpowiednich predyspozycji od osób nadzorujących ten rodzaj działalności.

Biotechnologiczna kontrola pochodzenia ma charakter oczywisty i podstawowy w prowadzeniu dokumentacji i ewidencji hodowlanej – bez której nie jest możliwa racjonalna działalność w doskonaleniu zwierząt.

Ze względu na zasadnicze trudności w obiektywnym ustalaniu poziomu cech użytkowych u koni, wyjątkowy nacisk należy położyć na opracowywanie metod kontroli i oceny wartości użytkowej – ustalających poziom wymienionych cech w sposób możliwie najbardziej obiektywny i opierających się na mierzalnych wartościach oraz wskaźnikach przydatności koni do pracy pod siodłem i w zaprzęgu.

Kontrola i ocena wartości użytkowej koni szlachetnych półkrwi powinna być oparta na następujących zasadach:

- system treningu i prób dzielności ogierów szlachetnych półkrwi – realizowany w zakładach treningowych powinien być możliwie najbardziej zobiektywizowany – poprzez wprowadzenie elementów wymiernych i nie podlegających subiektywnemu wpływowi komisji oceniającej,

– liczba elementów prób dzielności nie powinna być zbyt duża i zróżnicowana, a poziom wymagań w ich ocenie musi być dostosowany do wieku oraz możliwości fizjologicznych koni oraz objętości i intensywności treningu.

Reguły szacowania wartości hodowlanej w odniesieniu do koni szlachetnych półkrwi powinny być następujące:

- w szacowaniu wartości hodowlanej w zakresie użytkowych i pokrojowych cech koni należy podejmować próby zastosowania wielocechowego wariantu metody BLUP Animal Model, zapewniającego możliwość uzyskania indeksów selekcyjnych,
- podstawowe znaczenie w opracowywaniu indeksów selekcyjnych mają tzw. wagi znaczeniowe (ekonomiczne), których zasady ustalania powinny być ciągle doskonalone,
- w okresie przejściowym szacowanie wartości hodowlanej omawianych koni powinno być oparte na analizie rodowodu (pod kątem hodowlanej i użytkowej wartości przodków – głównie rodziców), ocenie wartości krewnych bocznych, a przede wszystkim na ocenie jakości potomstwa.

W selekcji polskich koni szlachetnych półkrwi powinny obowiązywać następujące zasady:

- selekcję według niezależnego poziomu cech pokrojowych i użytkowych należy stopniowo uzupełniać selekcją wskaźnikową (indeksową – o której wspomniano przy omawianiu szacowania wartości hodowlanej), pozwalającą w kompleksowy sposób ocenić konia jako użytkowo-pokrojową całość;
- w selekcji za decydujący należy uznać zestaw cech użytkowych, natomiast do właściwości pokrojowych należy przywiązywać mniejszą wagę; praktyka hodowlana wykazuje, że cechy pokrojowe są doskonalone, w określonym zakresie w sposób pośredni – wraz z doskonaleniem cech użytkowych – odwrotny sposób postępowania (doskonalenie użytkowości przez poprawę pokroju) przynosi zdecydowanie mniej korzystne rezultaty, o czym najlepiej świadczą dokonania polskiej powojennej hodowli koni;
- należy opracować wymierne kryteria selekcyjne w zakresie oceny użytkowości i pokroju, które powinny odpowiadać aktualnym wymaganiom w hodowli i produkcji koni przydatnych do wysokiego wyczynu jeździeckiego;
- w przejmowaniu i wykorzystywaniu doświadczeń zagranicznych – w odniesieniu do polskich koni szlachetnych półkrwi – należy uwzględniać specyfikę naszego kraju, dotychczasowe doświadczenia oraz możliwości kadrowe i finansowe, które są podstawą do osiągnięcia założonego sukcesu.

Podstawowe znaczenie dla hodowli polskich koni szlachetnych półkrwi ma dobór par rodzicielskich do rozplodu, w którym należy uwzględnić następujące zasady:

- w doborze par do rozplodu należy szczególną wagę przywiązywać do krzyżowania rasotwórczego, a w miarę istniejących potrzeb należy stosować metody krzyżowania uszlachetniającego lub wypierającego,
- omawiana populacja rasowa powinna charakteryzować się określonym stopniem konsolidacji genetycznej i fenotypowej – co jest możliwe do uzyskania przez umiejętne stosowanie hodowli w pokrewieństwie,
- w ramach hodowli w pokrewieństwie szczególną wagę należy przywiązywać do tworzenia krajowych rodów męskich i żeńskich linii hodowlanych,
- do czasu wytworzenia się wspomnianych linii hodowlanych w hodowli krajowej, należy szczególnie dbać o kultywowanie tego typu linii, które wyróżniają się w hodowli europejskiej i światowej.

WZORZEC POLSKIEGO KONIA SZLACHETNEGO PÓŁKRWI

W ramach niniejszego programu hodowlanego założono konsekwentne dążenie do genetycznej i fenotypowej konsolidacji rasy polskich koni szlachetnych półkrwi. Tego typu konie powinny wykazywać się przydatnością do 3 podstawowych dyscyplin jeździectwa: ujeżdżenia, skoków przez przeszkody i WKKW, a odpowiednio prowadzona selekcja z pewnością dostarczy wystarczającej liczby koni rekreacyjnych, które będą wykorzystywane w sporcie amatorskim i rekreacji. Poziom wymagań w obrębie wyczynowego sportu jeździeckiego stawia wyraźnie sprecyzowane kryteria dotyczące pokroju oraz fizjologicznych i użytkowych predyspozycji koni, które zasygnalizowano jedynie w ujęciu skrótowym, ponieważ ich zbyt szczegółowe uwzględnianie (głównie w odniesieniu do pokroju) może okazać się formalnym hamulcem w hodowlanym wykorzystaniu osobników o wybitnych walorach użytkowych.

KONIE UJEŹDŻENIOWE:

Pokrój: wymagana jest od nich możliwie najdoskonalsza harmonia budowy ciała, prezencja i uroda, odpowiedni wzrost, a przede wszystkim szczególnie efektowny oraz wydajny ruch – w stępie, kłusie i galopie.

Użytkowość: niezbędna jest wielka pojętność konia i jego chęć do współpracy z jeźdźcem, posłuszeństwo oraz zaufanie do jeźdźcy a błyskawiczna reakcja na jego polecenia; pożądany jest także spokojny i łagodny charakter, zrównoważony temperament i ogólne zrównoważenie funkcjonowania centralnego systemu nerwowego.

KONIE SKOKOWE:

Pokrój: wymagany jest od nich stosunkowo duży wzrost (zawierający się najczęściej w granicach 164 – 175 cm wysokości w kłębie – co nie wyklucza wybitnych osiągnięć wyczynowych, uzyskiwanych przez konie o niższym wzroście), harmonijna i proporcjonalna budowa ciała, na którą składają się: prawidłowa budowa określonych partii ciała – ze szczególnym uwzględnieniem kończyn, duże ramy i długie dźwignie, prawidłowa budowa i skątowanie stawów oraz ich wyjątkowa moc, przy szczególnym uwzględnieniu wyraźnie

zarysowanego kłębu, dłuższej, ukośnie ustawionej łopatki, optymalnie długiego i prostego grzbietu (z proporcjonalnie długą, ale szczególnie mocno umięśnioną partią lędźwi) oraz długiego i szczególnie mocno umięśnionego zadu.

Użytkowość: pożądana jest możliwie największa potęga skoku, przy właściwie rozumianej zdolności do baskilowania, spokojny i łagodny charakter oraz zrównoważony temperament, odwaga i rozwaga w atakowaniu przeszkód, zaufanie do jeźdźca; w stylu wykonywanych skoków powinny dominować takie właściwości, jak: obniżanie głowy i rozmierzanie odskoku, podstawienie kończyn tylnych pod przednie, stała dążność do utrzymywania równowagi oraz zachowywania rytmu ruchu, mocne podciąganie kończyn przednich (przedramiona i napiastki w maksymalnym podgięciu, kopyta przyciągane do stawów pęciny), wielka energia i szybkość w odbijaniu się od podłoża; w pracy kończyn tylnych pożądana jest możliwie największe rozwarcie stawów skokowych.

KONIE WKKW:

Pokrój: proporcjonalna i harmonijna budowa ciała – przy zachowaniu jego średnich rozmiarów, wyjątkowa moc i odporność organizmu na różnego rodzaju urazy – dotycząca przede wszystkim aparatu ruchu i funkcjonowania układu kostno-szkieletowego i mięśniowego,

Użytkowość: wrodzona wytrzymałość i dzielność użytkowa (najczęściej dość ściśle powiązana ze znacznym dolewem pełnej krwi angielskiej w rodowodzie), wszechstronna przydatność wierzchowa, spokojny charakter i zrównoważony temperament, szczególna odwaga i chęć do pokonywania przeszkód, siła, posłuszeństwo oraz zaufanie do jeźdźca.

Z zasygnalizowanych względów nie wydaje się możliwe (we wzorcu hodowlanym) ustalenie jednego typu pokrojowego oraz wszechstronnych predyspozycji wierzchowych, które predestynowałyby tego samego konia do uczestnictwa w różnych dyscyplinach wysokiego poziomu wierzchowego wyczynu. Ponadto w omawianym wzorcu, jak to wielokrotnie podkreślano, pierwszoplanową rolę należy przypisać cechom przydatności użytkowej, a cechy pokroju powinny zachować znaczenie porównywalne z ich wpływem na przydatność użytkową. Ponadto w polskiej hodowli koni znaczenie pokroju jest nadal stanowczo przeceniane, a w niektórych przypadkach jego ocena (w pełni subiektywna) stanowi podstawowe kryterium selekcyjne – dość często wadliwie wykorzystywane. Jest to podejście niesłuszne, ponieważ we współczesnej hodowli i użytkowaniu koni znaczenie pokroju nie powinno mieć charakteru determinującego, ale proporcjonalny do jego wpływu na użytkową dzielność koni – zarówno wyczynowych, jak i rekreacyjnych.

IV. PRAKTYCZNA REALIZACJA POSZCZEGÓLNYCH ETAPÓW PRACY HODOWLANEJ

1. KONTROLA I OCENA WARTOŚCI UŻYTKOWEJ

W odniesieniu do oceny wartości użytkowej polskich koni szlachetnych półkrwi aktualnie stosowany będzie system obowiązujący w stosunku do krajowych ras koni półkrwi, którego szczegóły znajdują się w stosownym załączniku, niemniej jednak należy mieć na względzie jego ewentualne modyfikacje, oparte na zasadach podanych we wstępnej części niniejszego programu.

2. SZACOWANIE WARTOŚCI HODOWLANEJ

Szacowanie i ocena wartości hodowlanej oraz zdolności przekazywania wysokiego poziomu selekcionowanych cech użytkowych polskich koni szlachetnych półkrwi jest jednym z najważniejszych zadań w zakresie prowadzenia pracy konsolidującej omawianą populację w sensie genetycznym i fenotypowym. Jedynie największa dokładność oceny tego parametru genetycznego może być gwarancją uzyskania założonego postępu hodowlanego. Z tego też względu omawiana ocena powinna mieć charakter kompleksowy i musi być oparta na kilku wiarygodnych źródłach informacji.

Należą do nich:

- a) ocena wartości użytkowej i hodowlanej przodków,
  - b) ocena wartości użytkowej i hodowlanej tzw. krewnych bocznych (półbraci i półsióstr oraz kuzynów „podwójnych” i „pojedynczych”),
  - c) ocena własnej (indywidualnej dla każdego osobnika) wartości użytkowej,
  - d) ocena wartości użytkowej i hodowlanej potomstwa.
- Ad a) W odniesieniu do osobników pochodzących od ogierów pochodzenia zagranicznego, uzyskanie tego typu informacji jest łatwiejsze – ze względu na fakt, że w krajach posiadających tradycje i osiągnięcia w hodowli i produkcji wysokowydajnych koni sportowych, w aktualnej praktyce hodowlanej wykorzystywane są indeksy wartości użytkowej (np. indeks ujeżdżeniowy i skokowy) i hodowlanej. Trzeba jednak brać pod uwagę również taką sytuację, że metody ustalania omawianych indeksów są dość zróżnicowane (podobnie jak poziom wyczynowych osiągnięć koni sportowych) i z tego względu należy korzystać w sposób

rozważny z wymienionego źródła informacji. Ponadto w polskiej hodowli koni (ze względu na stosunkowo niski poziom krajowego jeździectwa wyczynowego i brak obiektywnych metod sprawdzających rzeczywistą przydatność krajowych ras do produkcji koni sportowych) coraz wyraźniej zaczyna pojawiać tendencja „fetyszyzacji” pochodzenia od ogierów należących do renomowanych zagranicznych ras koni wierzchowych – co nie zawsze posiada dogłębne potwierdzenie w ich wartości użytkowej i hodowlanej (istnieje obawa, że mogą one stanowić tzw. odpad selekcyjny w krajach ich hodowli). Z genetycznego punktu widzenia, metoda szacowania wartości hodowlanej w oparciu o osiągnięcia przodków sprawdza się głównie w przypadku cech średnioodziedziczalnych i wysokoodziedzicznych.

- Ad b) Metoda szacowania przydatności hodowlanej zwierząt w oparciu o użytkową i hodowlaną wartość tzw. krewnych bocznych – stosowana głównie w odniesieniu do cech nisko odziedziczalnych – posiada znaczące zastosowanie w przypadku koni, z uwagi na wiele czynników natury genetycznej i środowiskowej. Dodatkową zaletą omawianej metody jest fakt, że dotyczy ona osobników żyjących w tych samych lub podobnych warunkach – co czyni ją bardziej obiektywną i adekwatną do istniejących warunków.
- Ad c) Wnioskowanie o hodowlanej wartości określonego konia na podstawie jego własnych osiągnięć użytkowych jest dość często stosowane, ale daje gwarancje sukcesu głównie w odniesieniu do cech wysokoodziedzicznych, gdzie właściwości fenotypowe (użytkowość) są potwierdzane przez genotyp (pochodzenie od określonych przodków).
- Ad d) W hodowli zwierząt zdecydowanie przeważa pogląd, że najlepszą metodą oceny wartości hodowlanej określonego osobnika jest ocena użytkowej i hodowlanej wartości jego potomstwa, stanowiącej widomy dowód przekazania cech, które posiadają utylitarne i prestiżowe znaczenie dla hodowcy. Najlepiej sprawdza się zastosowanie metody BLUP Animal Model, której wariant wielocechowy pozwala na oszacowanie wartości hodowlanej nie tylko pokolenia rodzicielskiego, ale również osobników, które były wykorzystywane do tego typu oceny. Omawiana metoda wymaga jednak dużej liczby zwierząt, które egzystują w podobnych warunkach hodowli oraz podlegają identycznemu systemowi oceny wartości użytkowej, co zasadniczo utrudnia jej zastosowanie w hodowli koni. W warunkach polskich jej wykorzystywanie jest jeszcze bardziej utrudnione – ze względu na małą liczebność materiału zarejestrowanego w hodowli i ciągłe zmiany w zakresie doskonalenia systemu prób dzielności ogierów (klacze praktycznie nie są objęte ujednoczonym postępowaniem w tym zakresie, a ich próby w zasadzie nigdy nie miały obligatoryjnego charakteru). Z wymienionych względów, w polskiej hodowli polskich koni szlachetnych półkrwi rezultaty zastosowania metody BLUP AM powinny aktualnie stanowić uzupełniające źródło in-

formacji o hodowlanej wartości określonych osobników w zakresie cech pokrojowych i użytkowych – mimo, iż pojawiły się już pierwsze naukowe opracowania z tego zakresu. Niemniej jednak należy czynić dalsze starania zmierzające do dokonania oceny wartości hodowlanej koni szlachetnych półkrwi, albowiem omawiana metoda pozwala również na ustalenie (oprócz indeksu wartości hodowlanej) dziedziczalności różnych cech pokrojowych i użytkowych, a także na oszacowanie genetycznych, fenotypowych i środowiskowych trendów ich kształtowania się na przestrzeni określonego czasu. Podstawowe znaczenie w przypadku szacowania indeksów wartości hodowlanej posiada precyzyjne ustalenie wielokrotnie wspomnianych wcześniej wag znaczeniowych (które w tej sytuacji są także potrzebne), a w tym przypadku należy brać pod uwagę również genetyczne i fenotypowe korelacje między ocenianymi cechami. Istotną zaletą omawianej metody jest fakt, że daje ona oszacowania obarczone najmniejszymi błędami i jest możliwa do zastosowania przy różnych poziomach dziedziczalności ocenianych cech oraz przy różnej ich strukturze.

3. SELEKCJA

Selekcja, jak to wcześniej zaznaczono, jest wyborem najlepszych (pod kątem cech istotnych w hodowli i użytkowaniu koni) osobników na rodziców przyszłego potomstwa. Omawiany zabieg jest szczególnie trudny do realizacji – ze względu na trudności w ustaleniu właściwych kryteriów selekcyjnych, których poziom wywiera zasadniczy wpływ na oczekiwany postęp hodowlany i produkcyjny. W hodowli koni omawiane zadanie jest jeszcze bardziej utrudnione, ponieważ hodowcy dysponują jednostkową liczbą potomstwa uzyskanego od tych samych rodziców, a z reguły niewielką – pochodzącego od tego samego ojca (jeśli nie jest stosowana sztuczna inseminacja, pozwalająca na zdecydowaną poprawę istniejącej sytuacji). Mniejsza liczba potomstwa to w konsekwencji mniejsza możliwość trafnego wyboru, który powinien być dokonany możliwie najwcześniej, ponieważ wychów, trening, wdrażanie do pracy i użytkowanie koni wymagają wielkich nakładów finansowych. Z tych względów selekcja koni powinna być prowadzona wielostopniowo i rozpoczynać się od stadium wieku źrebięcego – w okresie ssania. Z tego względu również dla polskich koni szlachetnych półkrwi selekcję należy prowadzić w kilku etapach, które przedstawiają się następująco:

1) Ocena (opis) źrebiąt w 3 okresach: sysaki pod matkami, w wieku 1 roku i 2 lat.

Kryteria selekcyjne: typ, pokrój, chody, rodowód, wzrost, rozwój, zdrowie, charakter.

2) Wpis kłaczy do księgi, selekcja ogierów do prób stacyjnych.

Kryteria selekcji: podobnie jak w pkt. 1.

3) Ocena użytkowości własnej (próby dzielności):

Ogiery

- próba stacjonarna po treningu 100-dniowym,
- Mistrzostwa Polski Młodych Koni,
- sport konny,
- wyścigi konne,

Klacze

- próby polowe,
- próba stacjonarna po treningu 60-dniowym,
- Mistrzostwa Polski Młodych Koni,
- sport konny,
- wyścigi konne.

Kryteria selekcji: jezdność, styl skoku i możliwości skokowe, łatwość uczenia się, zdrowie, charakter, temperament, dzielność w sporcie, w próbach polowych i na wyścigach. Ogiery kwalifikowane do hodowli na podstawie wyników uzyskanych w próbach alternatywnych [Mistrzostwa Polski Młodych Koni (MPMK) i sport jeździecki] muszą spełniać wymagania przewidziane w drugim etapie selekcji.

4) Szacowanie wartości hodowlanej, obliczanie indeksów selekcyjnych.

Kryteria selekcji: dzielność sportowa własna, potomstwa i krewnych bocznych.

Wyżej przedstawiono poszczególne etapy selekcji, uzależnione od wieku koni oraz stanu ich przygotowania do określonego rodzaju użytkowania, a także wykorzystania hodowlanego. Decydujące znaczenie mają etapy: 1) i 2), ale podstawowym problemem pozostaje kwestia wczesnej oceny przydatności młodych koni do określonej formy wykorzystania wierzchowego (rekreacja, wyczynowy sport jeździecki i tworzące go główne dyscypliny: ujeżdżenie, skoki przez przeszkody, WKKW, wyścigi płaskie, płotowe i przeszkodowe). W dalszej hodowli koni szlachejnych półkrwi należy skupić się na opracowywaniu metod służących realizacji wspomnianego celu.

W selekcji omawianej populacji koni należy uwzględnić niezależny poziom określonych cech użytkowych i pokrojowych. Można przy tym (oceniając każdą cechę w możliwie najbardziej obiektywny sposób) podnieść znaczenie określonego zespołu właściwości (tych samych na każdym etapie selekcji) poprzez ich przemnożenie przez zaproponowane współczynniki znaczenia. Aktualnie należy szczególnie zadbać o możliwie najszybsze opracowanie dla potrzeb selekcji indeksów skokowych i ujeżdżeniowych, które stosowane są w bieżącej pracy hodowlanej w krajach posiadających największe osiągnięcia w hodowli i produkcji koni przydatnych do wysokiego wyczynu sportowego w jeździectwie.

4. DOBÓR DO ROZPŁODU

W doborze zwierząt do rozplodu hodowcy posługują się dwiema grupami metod. Należą do nich:

- metody łączenia zwierząt nie spokrewnionych ze sobą (dobór niejednorodny – krzyżowanie),
- metody kojarzenia zwierząt, które są ze sobą spokrewnione (dobór jednorodny).

W hodowli koni obydwie metody mają zastosowanie, ale w sposób bardzo zróżnicowany, ponieważ hodowcy nad wyraz chętnie stosują łączenie między sobą różnych ras koni, licząc (nie bez uzasadnienia) na uzyskanie zwierząt cennych użytkowo. Tego typu sytuacja jest dość często spotykana w przypadku koni, ponieważ w wyniku krzyżowania różnych (w sensie genetycznym) ras czasami uzyskuje się tzw. efekt heterozji, w wyniku którego potomstwo przewyższa swoją wartość użytkową zarówno matkę, jak i ojca. Taka sytuacja jest możliwa tylko w przypadku 1. pokolenia mieszańców, ale kiedy mieszańce zaczyna się kojarzyć między sobą, najczęściej (jak wcześniej zaznaczono) następuje tzw. rozszczepienie cech pokrojowych i użytkowych. Z tego względu nie można polecać metody ciągłego krzyżowania różnych ras koni jako metody hodowlanej, jeśli nie określi się, co dalej należy uczynić z wyprodukowanymi mieszańcami. Otóż powinny one podlegać bardzo ostrej selekcji, a najlepsze z nich powinny być wykorzystane w dalszej hodowli – na drodze łączenia ich z rasami o silnym stopniu genetycznej i fenotypowej konsolidacji cech użytkowych i pokrojowych. Nie wolno takich mieszańców (nawet najlepszych) łączyć z podobnymi sobie, ponieważ wspomniane wcześniej rozszczepienie cech spowoduje tzw. wyrażanie się uzyskanego potomstwa, które straci nie tylko wysoki poziom cech swoich rodziców, ale może okazać się mało przydatne do użytkowania, a przede wszystkim do hodowli. W hodowli polskich koni szlachejnych półkrwi (które w zdecydowanej większości pochodzą z krzyżowania ras krajowych z zagranicznymi) nie wolno zalecać ciągłego krzyżowania jako metody hodowlanej, ponieważ tego typu droga nie wydaje się prowadzić do założonego w niniejszym programie celu. W tej sytuacji postuluje się uwzględnienie następujących sugestii:

- w obrębie populacji polskich koni szlachejnych półkrwi aktualnie hodowanych należy rozpocząć planowe i przemyślane krzyżowanie, wykorzystując do tego celu określony zestaw ras zagranicznych (ustalony przez Komisję Księgi Stadnej), przodujących w światowych rankingach wyczynowych koni sportowych (ujeżdżenie, skoki przez przeszkody i WKKW); rezultaty tego krzyżowania powinny być objęte celową pracą hodowlaną – według specjalnie opracowanych zasad;
- zasadniczą rolę w tym zakresie powinny odegrać zabiegi o pozyskanie nasienia najlepszych reproduktorów (inna droga uzyskania dostępu do nich nie wydaje się być możliwa), które należy wykorzystać do sztucznego unasieniania specjalnie wytypowanych klaczy;
- sztuczne unasienianie klaczy jest podstawową drogą prowadzenia racjonalnego rozplodu w obrębie omawianej populacji koni i ma ogromne znaczenie hodowlane, gdyż

stwarza wielkie możliwości selekcyjne poprzez dostarczenie dużej liczby potomstwa pochodzącego od określonych reproduktorów; jest to ponadto droga do najszybszej genetycznej i fenotypowej konsolidacji pogłowia w obrębie koni szlachejnych półkrwi;

- rozwinięcie sztucznej inseminacji posiada kluczowe znaczenie nie tylko dla omawianej populacji, ale dla całej polskiej hodowli koni – przez co konieczna jest budowa infrastruktury niezbędnej do tego celu (ośrodki sztucznej inseminacji w stadach ogierów, wyposażone w stosowną aparaturę i sprzęt USG do weryfikacji skuteczności zabiegów sztucznej inseminacji).

Dobór jednorodny (kojarzenie osobników spokrewnionych ze sobą) jest o wiele rzadziej praktykowany w hodowli koni, chociaż historia hipologii podaje wiele przykładów, kiedy okazał się on potężną bronią w rękach hodowców (hodowla kłusaków orłowskich, pełnej krwi angielskiej i innych ras koni). Hodowcy koni z reguły obawiają się nieuzasadnionego wzrostu inbrodu, który niesie z reguły osłabienie ogólnej żywotności koni, objawiające się głównie obniżeniem zdolności rozrodczych. Jest to obawa całkiem uzasadniona, ale gdy ma się do czynienia z „hodowlą na linie” i bardzo ostrą selekcją, pozwalającą na wybór rzeczywiście najlepszych osobników do dalszej hodowli, to obawy przed określonymi metodami doboru jednorodnego nie są w pełni uzasadnione. W związku z przedstawionymi argumentami należy sformułować określone zasady prowadzenia dalszej hodowli polskich koni szlachejnych półkrwi – z wykorzystaniem chowu w pokrewieństwie:

- chów w pokrewieństwie może być stosowany jedynie w uzasadnionych sytuacjach hodowlanych – głównie dla potrzeb tworzenia bądź kultywowania linii męskich lub żeńskich;
- należy czynić szczególne starania o wytworzenie krajowych linii męskich i żeńskich, które wyróżniałyby się możliwie najwyższym poziomem cech użytkowych i pokrojowych, warunkujących przydatność do wyczynowego sportu konnego;
- z uwagi na brak wyraźnie wyróżniających się krajowych linii męskich – które charakteryzowałyby się wysokim poziomem predyspozycji do wyczynowego sportu konnego – należy czynić starania o wprowadzenie linii męskich istniejących w hodowli zagranicznej; pod żadnym pozorem nie wolno czekać aż tego typu linie „same powstaną” w hodowli, ponieważ były one zawsze rezultatem celowych zabiegów hodowlanych;
- decyzję o zakupie nasienia wyróżniających się (w oparciu o światowe rankingi) reproduktorów pochodzenia zagranicznego powinien podejmować Polski Związek Hodowców Koni, po konsultacji z Komisją Księgi Stadnej Polskich Koni Szlachejnych Półkrwi;
- wprowadzone linie powinny być otoczone szczególną opieką, a podstawowym nakazem jest wyhodowanie ich krajowych kontynuatorów;
- podstawą do uzyskania kontynuacji określonych linii hodowlanych w krajowej hodowli polskich koni szlachejnych półkrwi jest sztuczna inseminacja, pozwalająca na uzyskanie wystarczającej liczby potomstwa – albowiem kontynuatorzy linii powinny reprezentować możliwie najwyższy poziom cech użytkowych i pokrojowych.

V. ZASADY WPISU DO KSIĘGI STADNEJ KONI RASY POLSKI KOŃ SZLACHETNY PÓŁKRWI

§1

1. Do części wstępnej księgi (W) polskich koni szlachetnych półkrwi wpisuje się klacze, które:
  - 1) są poddawane ocenie wartości użytkowej,
  - 2) wykazują cechy charakterystyczne dla swojej rasy,
  - 3) pochodzą co najmniej od ojca wpisanego do księgi.
2. Do części głównej księgi (G) polskich koni szlachetnych półkrwi wpisuje się ogiery i klacze, które:
  - 1) są poddawane ocenie wartości użytkowej,
  - 2) wykazują cechy charakterystyczne dla swojej rasy,
  - 3) pochodzą co najmniej od dwóch pokoleń przodków rasy szlachetnej półkrwi lub ras biorących udział w jej doskonaleniu,
  - 4) ogiery – pochodzą od rodziców wpisanych do ksiąg głównych,
  - 5) klacze – pochodzą od ojców wpisanych do ksiąg głównych, od matek z obustronnym pochodzeniem, wpisanych co najmniej do ksiąg wstępnych.

Księga ta dzieli się na dział I i II.
3. Numeracja koni w księgach jest odrębna dla ogierów i klaczy.
4. Koń wpisany do jednej księgi nie może być jednocześnie wpisany do innej księgi, bądź przenoszony z księgi do księgi (nie dotyczy to ksiąg zagranicznych).
5. Księga główna jest wydawana drukiem przez Redakcję Ksiąg Stadnych. Księgi stadne są prowadzone w formie kartotek.

§2

1. Do księgi stadnej koni rasy polski koń szlachetny półkrwi wpisuje się:
  - konie pochodzące od rodziców zapisanych do księgi stadnej koni rasy polski koń szlachetny półkrwi i od rodziców ras wytypowanych przez komisję księgi stadnej spośród ras zarejestrowanych na liście członkowskiej Światowej Federacji Hodowli Koni Sportowych (WBFSH),

- konie pochodzące z wzajemnych kojarzeń krajowych ras półkrwi (małopolska, wielkopolska, polski koń szlachetny półkrwi, śląska) oraz z kojarzeń krajowych ras półkrwi z końmi sprowadzonymi z zagranicy, nie spełniające rodowodowych warunków wpisu do ksiąg koni rasy małopolskiej, wielkopolskiej i śląskiej,
  - konie pochodzące z ww. wariantów kojarzeń, uszlachetniane rasami czystymi (pełna krew angielska, czysta krew arabska, czysta krew angloarabska),
  - konie sprowadzone z zagranicy, spełniające wymagania programu hodowlanego.
2. W księdze prowadzony jest dział II, do którego są wpisywane konie pochodzące z kojarzeń krajowych ras półkrwi – małopolskiej, wielkopolskiej i polskiego konia szlachetnego półkrwi – z końmi rasy śląskiej. Od 2003 r. klacze pochodzące z kojarzeń krajowych ras półkrwi, posiadające w trzecim pokoleniu co najwyżej dwóch przodków rasy śląskiej, wpisywane są do działu I księgi.
3. Omawiana księga ma charakter otwarty i możliwe jest tworzenie odrębnych działów hodowlanych, służących do kreowania nowych odmian i typów szlachetnych koni półkrwi.
4. Jeżeli ogier lub klacz wpisany/a do działu II wykaże się dobrą karierą sportową, ich potomstwo, decyzją Komisji Księgi Stadnej, może być wpisane do działu I.
5. Ogiery i klacze wpisywane do ksiąg winny:
- a) posiadać typ i inne charakterystyczne dla rasy cechy, określone w programie hodowlanym,
  - b) być poddawane ocenie wartości użytkowej,
  - c) wykazać się zdrowiem, prawidłową budową i rozwojem,
  - d) ogiery – ukończyć 36 miesięcy,
  - e) klacze – urodzić jedno źrebię lub być pokryte,
  - f) uzyskać przy ocenie pokroju w skali 100-punktowej co najmniej: ogiery – 78 pkt., a klacze – 75 pkt.,
  - g) klacze pochodzące od matek nie wpisanych do ksiąg muszą uzyskać co najmniej 75 pkt. bonitacyjnych, w tym za typ – minimum 13 pkt.
6. Do ksiąg nie mogą być wpisane konie, u których stwierdzono:
- a) obustronną ślepotę,
  - b) nieprawidłową budowę szczęki (tzw. karpiołaty lub szczupaczy zgrzyz),
  - c) jedno- lub obustronne wnetrostwo,
  - d) szpat kostny,
  - e) zajęczak,
  - f) ogiery – dychawicę świszczącą (porażenie krtani) oraz konie, które uzyskały mniej niż połowę maksymalnej liczby punktów przy ocenie kłody, nóg przednich, tylnych, kopyt i ruchu – o dyskwalifikacji decyduje przyznanie mniej niż połowy punktów nawet za jeden z ww. elementów oceny.
7. Konie wpisane do ksiąg, po ukończeniu 5-go roku życia, powinny być poddane weryfikacji wymiarów i oceny pokroju.

VI. TRYB I SPOSÓB WPISYWANIA KONI DO KSIĘGI STADNEJ KONI RASY POLSKI KOŃ SZLACHETNY PÓŁKRWI

§1

1. Prowadzący księgę powołuje 5-osobową Komisję księgi stadnej polskich koni szlachetnych półkrwi. Komisja reprezentuje hodowców koni tej rasy. W jej skład powołuje się uznane autorytety z dziedziny hodowli i użytkowania koni danej rasy. Do ważności podejmowanych przez komisję decyzji wymagana jest obecność przynajmniej trzech jej członków, w tym przewodniczącego.

Zadaniem komisji jest:

- a) kontrolowanie prawidłowości wpisu koni do ksiąg i rozstrzyganie spornych kwestii,
  - b) wydawanie decyzji o wpisaniu ogiera do księgi,
  - c) kontrolowanie i ocena efektywności działania programu hodowlanego,
  - d) w miarę potrzeb wnioskowanie do ministra rolnictwa o wprowadzanie zmian w programie hodowlanym.
2. Wpisu koni do ksiąg dokonuje specjalista upoważniony przez prowadzącego księgę.
3. Wpisu ogierów i klaczy do ksiąg dokonuje się na pisemny wniosek hodowcy.
4. Przed wpisaniem konia do księgi należy:
- a) sprawdzić tożsamość konia (identyfikacja) przez porównanie zgodności danych zawartych w paszporcie konia, szczególnie opisu umaszczenia, odmian, wieku oraz innych znaków identyfikacyjnych, ze stanem faktycznym. Opis maści i odmian powinien być przeprowadzony przed odsadzeniem źrebca od matki tj. w wieku około 6 – 7 miesięcy,
  - b) sprawdzić prawidłowość rozwoju konia i stwierdzić brak objawów chorobowych – w przypadku zaistnienia wątpliwości można zażądać świadectwa lekarza weterynarii,
  - c) wykonać podstawowe pomiary konia (wysokość w kłębie, obwód klatki piersiowej, obwód nadpęcia),
  - d) przeprowadzić ocenę pokroju wg skali 100-punktowej, przyznając za:

typ	– do 15 pkt.
głowę i szyję	– do 5 pkt.
klodę	– do 15 pkt.

kończyny przednie	– do 10 pkt.
kończyny tylne	– do 10 pkt.
kopyta	– do 10 pkt.
ruch (stępn i kłus)	– do 20 pkt. (10+10)
wygląd ogólny	– do 15 pkt.
- e) przy wpisie ogiera – sprawdzić wynik próby użytkowości,
f) przy wpisie pokrytych klaczy sprawdzić świadectwo pokrycia/unasienniania klaczy oraz wynik próby użytkowości.

5. Dla konia zakwalifikowanego do hodowli należy założyć kartotekę i nadać numer księgi zgodny z wymogami rodowodowymi. Jest to właściwy wpis, gdyż księga prowadzona jest systemem kartotekowym.
6. Przy wypełnianiu kartoteki należy dodatkowo sprawdzić zgodność pochodzenia podanego w paszporcie konia z danymi w centralnej bazie danych, dotyczącymi jego rodziców.
7. Kartoteki muszą być przechowywane w archiwum przez okres 25 lat.
8. Prowadzący księgę wydaje hodowcy: paszport konia, a po wpisaniu konia do księgi – świadectwo wpisania klaczy do księgi lub świadectwo wpisania ogiera do księgi. Do dokumentów tych należy wpisać numer identyfikacyjny konia.
9. Świadectwo wpisania klaczy do księgi, świadectwo wpisania ogiera do księgi oraz kartotekę konia podpisuje – i stawia imienną pieczęć – upoważniony przez prowadzącego księgę specjalista, który dokonał wpisu.
10. W przypadku zniszczenia lub zagubienia wydanych właścicielom dokumentów hodowlanych: świadectwa wpisania klaczy do księgi, świadectwa wpisania ogiera do księgi lub paszportu konia, prowadzący księgę może wydać – na pisemny wniosek właściciela – duplikat.

**Można wydać tylko jeden duplikat świadectwa wpisania konia do księgi.
Wydanie duplikatu musi być odnotowane w karcie klaczy lub ogiera.**

§2

1. Podstawowym dokumentem stwierdzającym pochodzenie konia jest paszport konia, wydawany przez prowadzącego księgę na podstawie świadectwa pokrycia/unasienniania klaczy.
2. Od 2006 r. wszystkie ogiery, przed wpisaniem do księgi, muszą mieć potwierdzone pochodzenie na podstawie badań grup krwi lub innych markerów genetycznych. Koszty badań ponosi właściciel ogiera.
3. Od właściciela każdego wpisanego konia, jak również zgłoszonego do wpisu, a także od każdego zarejestrowanego źrebięcia może być żądane przeprowadzenie badań potwierdzających pochodzenie na podstawie badań grup krwi lub innych markerów ge-

- netycznych. Koszty badań ponosi właściciel konia. W przypadku zgodności pochodzenia prowadzący księgę refunduje właścicielowi koszty badań.
4. W przypadku uzasadnionych podejrzeń, prowadzący księgę może nakazać badanie wszystkich koni zgłaszanych do wpisu związanych z danym przypadkiem. W zależności od wyniku badań, ich koszty ponosi właściciel lub prowadzący księgę.
  5. Nazwa nadana źrebięciu przy wystawianiu paszportu konia winna zaczynać się na pierwszą literę nazwy matki, a w przypadku potomstwa klaczy NN – na pierwsza literę nazwy ojca.
  6. Świadectwo pokrycia/ unasienniania klaczy – źródłowy dokument hodowlany – na pierwszej stronie wypełniane jest przez posiadacza ogiera dopuszczonego do użytkowania na punkcie rozplodowym lub osobę dokonującą zabiegu sztucznego unasienniania.
  7. Świadectwo pokrycia/unasienniania klaczy zatrzymuje się po wydaniu paszportu konia i należy przechowywać je przez okres 25 lat.
  8. Przy stanowieniu klaczy poza granicami kraju, należy przy opisie źrebięcia urodzonego w Polsce przedstawić świadectwo pokrycia/unasienniania klaczy, rodowód wraz z symbolem księgi rasowej ogiera oraz dokument stwierdzający dopuszczenie ogiera do rozrodu w kraju, w którym klacz została pokryta.
  9. Poświadczenie urodzenia źrebięcia – znajdujące się na odwrocie świadectwa pokrycia/unasienniania klaczy – wypełnia upoważniony przez prowadzącego księgę specjalista. Wyżej wymienione poświadczenie nie zastępuje paszportu konia i nie jest dokumentem uwzględnianym przy wpisie konia do księgi.
  10. Źrebięta urodzone w IV kwartale zalicza się do rocznika roku następnego.

VII. UWAGI KOŃCOWE

1. W świetle informacji posiadanych przez Polski Związek Hodowców Koni populacja polskich koni szlachejnych półkrwi wykazuje największe tempo przyrostu liczbowego w porównaniu z innymi krajowymi rasami koni szlachejnych (1990 r. – 169 klaczy i 82 ogiery wpisane do ksiąg, 1999 r. – 2.628 klaczy i 552 ogiery wpisane do księgi, 2003 r. – 3342 klacze i 703 ogiery wpisane do księgi).
2. Pozostawienie omawianej populacji koni bez szczególnego nadzoru hodowlanego może doprowadzić do dalszego jej rozwoju liczbowego, ale bez wymaganej konsolidacji genetycznej i fenotypowej. W tej sytuacji mogą się w niej pojawić nawet osobniki wybitnie użytkowo, ale dalsze ich hodowlane wykorzystanie może stwarzać poważne trudności. W takiej sytuacji polskie konie szlachejne półkrwi nigdy nie będą mogły samodzielnie egzystować (bez dolewu ras obcych) i nie zasłużą na miano rasy – w klasycznym rozumieniu tego pojęcia.
3. Wymieniona rasa powinna być rozwijana w kierunku zdobycia wyraźnych predyspozycji do hodowli i produkcji koni sportowych – przydatnych do wysokiego wyczynu.
4. Populacja polskich koni szlachejnych półkrwi powinna być objęta permanentnym nadzorem naukowym, który powinien kontrolować (w cyklu 6-letnim) zmiany dokonujące się w jej strukturze rodowodowej, pokroju, a przede wszystkim w zakresie użytkowości.
5. W pracy hodowlanej nad omawianą populacją koni szczególną wagę należy przykładać do opracowania systemów kontroli i oceny wartości użytkowej, które będą odpowiadały założeniom programu hodowlanego; niemniej jednak nie należy dokonywać zbyt częstych zmian w tym zakresie – ponieważ nie będzie możliwości oceny hodowlanych skutków ich działania w postaci trendów genetycznych i fenotypowych.
6. Szacowanie wartości hodowlanej i selekcja powinny być możliwie najszybciej oparte na zastosowaniu metody BLUP Animal Model, ale dopiero wtedy, gdy zostaną opracowane dokładne wagi znaczeniowe dla każdej z selekcyjonowanych cech.
7. W rozplodzie polskich koni szlachejnych półkrwi należy na szeroką skalę zastosować sztuczną inseminację oraz hodowlę na określone linie męskie i żeńskie.
8. Duże znaczenie dla dalszego rozwoju hodowli koni omawianej rasy (jak również innych ras koni) powinno mieć wprowadzenie tzw. premii hodowlanej – dla hodowców koni wyróżniających się w sensie wyczynowym – co może odgrywać (wzorem krajów produujących w hodowli wyczynowych koni sportowych) szczególnie istotną rolę motywacyjną.

9. Założenia „Programu hodowli polskich koni szlachejnych półkrwi” nie mają charakteru dogmatycznego i w wielu przypadkach są dyskusyjne. Z tego też względu powinny być poddawane wnikliwej ocenie przez komisję księgi stadnej polskich koni szlachejnych półkrwi, dyskutowane i uzupełniane, ale pod żadnym pozorem hodowli omawianej populacji nie powinno się pozostawiać na dotychczasowych zasadach egzystencji – ze względów wielokrotnie przytaczanych w niniejszym opracowaniu – lecz należy wytyczyć drogi jej przekształcenia w populację o wysokim stopniu konsolidacji genetycznej i fenotypowej. W innym przypadku może się okazać, że została zaprzepaszczona niepowtarzalna okazja wzbogacenia narodowej kultury materialnej.

ZAŁ. 1 ZAKRES I SPOSÓB PROWADZENIA OCENY WARTOŚCI UŻYTKOWEJ

1. PROGRAM PRÓBY DZIELNOŚCI OGIERÓW PO STACJONARNYM 100-DNIOWYM TRENINGU WIERZCHOWYM (OGIERY 3 – 4-LETNIE)

W czasie próby obowiązują: wędzidło grube, dwuczęściowe lub z łącznikiem, dopuszczalne oliwkowe, nachrapnik polski lub kombinowany. Niedopuszczalne jest stosowanie wytoka i ostróg. Dozwolony jest palcat do 75 cm i ochraniacze (z wyjątkiem oceny na płycie). Zaleca się jednolity strój jeźdźców.

- 1. Ocena w ręku, na płycie i na trójkącie** w stępie i klusie (wymiary trójkąta 30x30x30 m). Najpierw koń prezentowany jest w klusie, następnie w pozycji stój, a na końcu w stępie. Po indywidualnej ocenie kilku ogierów, wokół trójkąta prezentowana jest w stępie stawka 4 – 6-konna. Wskazane jest, aby ogierzy w stawce były tej samej rasy i zbliżone rodowodowo.
- 2. Skoki luzem** – na kombinacji:
po wyjściu z zakrętu wskazówka (drąg) – 2,5 m – krzyżak – 5,8-6,5 m – krzyżak – 5,8-6,5 m – doublebarre 70 cm podnoszony maksymalnie do 130 cm (o wysokości decyduje kierownik ZT, w porozumieniu z komisją).
W uzasadnionych przypadkach kierownik ZT, w porozumieniu z komisją może podjąć decyzję o dodaniu wskazówek w kombinacji (tzw. „ptaszki” są niedopuszczalne).
- 3. Ocena pod jeźdźcem** – pokaz koni w zastępie (do 5 koni):
  - a) klus roboczy wokół ujeżdżalni, zmiana kierunku klusem o wydłużonym wyroku,
  - b) galop roboczy – zagalopowanie w narożniku, wokół ujeżdżalni dwa koła, zmiana kół, zmiana kierunku z przejściem do klusa, zagalopowanie w narożniku, dwa koła),
  - c) stęp pośredni wokół ujeżdżalni, zmiana kierunku stępem swobodnym, na długiej wodzy.
- 4. Skoki pod jeźdźcem** – na kombinacji:
po wyjściu z zakrętu wskazówka (drąg) – 2,5 m – 3,0 m – krzyżak – 5,8-6,5 m – krzyżak – 5,8-7,0 m – doublebarre 70 cm, który po każdym udanym skoku może być podniesiony o ok. 10 cm, maksymalnie do 110 cm (o wysokości decyduje kierownik ZT w porozumieniu z Komisją).

W uzasadnionych przypadkach kierownik ZT, w porozumieniu z komisją, może podjąć decyzję o dodaniu wskazówek w kombinacji.

5. Próba wytrzymałości – galop w pólśladzie w tempie 350 m/min – 4 minuty.
 6. Jezdność * i przydatność do skoków (jeździec testowy) oceniana jest na następującej kombinacji: drąg – 2,5 m – krzyżak – 16,5-18 m – doublebarre (o wysokości decyduje obcy jeździec w porozumieniu z kierownikiem ZT).

W uzasadnionych przypadkach obcy jeździec w porozumieniu z kierownikiem ZT może podjąć decyzje o dodaniu wskazówek w kombinacji. Dopuszczalna jest dodatkowa przeszkoda rozprężeniowa – stacionata ze wskazówką na kłus.

7. Jezdność* i przydatność do ujeżdżenia (jeździec testowy)
- 1) kłus roboczy wokół ujeżdżalni, zmiana kierunku kłusem o wydłużonym wyroku,
  - 2) w galopie roboczym – zagalopowanie w narożniku, wokół ujeżdżalni, dwa koła, zmiana kół, zmiana kierunku z przejściem do kłusa, zagalopowanie w narożniku, dwa koła,
  - 3) stęp pośredni wokół ujeżdżalni, zmiana kierunku stępem swobodnym, na długiej wodzy, zatrzymanie, nieruchomość, ruszenie.

***Jezdność** należy rozumieć jako chęć współpracy z jeźdźcem, poddawanie się woli jeźdźca, podatność na pomoce, miękkość „noszenia” oraz samopoczucie jeźdźca podczas jazdy.

OCENIE PODLEGA 14 ELEMENTÓW (CECH) WEDŁUG PONIŻSZEGO SCHEMATU:

OCENA KOMISJI (Z DOKŁADNOŚCIĄ DO 0,5 PKT.):

skoki luzem maks. 10 pkt.

chęć do skoku
 łatwość skoku
 praca przodu
 praca zadu
 praca krzyża i szyi

skoki pod jeźdźcem maks. 10 pkt.

chęć do skoku
 łatwość skoku
 praca przodu
 praca zadu
 praca krzyża i szyi

praca w stępie maks. 10 pkt.

energia
 długość wykroku
 regularność
 rozluźnienie

praca w kłusie maks. 10 pkt.

energia
długość wykroku
regularność
rozluźnienie

praca w galopie maks. 10 pkt.

energia
regularność
lekkość przodu
zaangażowanie zadu
rozluźnienie

OCENA KIEROWNIKA ZT (Z DOKŁADNOŚCIĄ DO 0,5 PKT.)

przydatność do treningu maks. 10 pkt.

praca ujeżdżeniowa
praca skokowa

charakter ** maks. 10 pkt.

temperament *** maks. 10 pkt.

skoki luzem maks. 10 pkt.

chęć do skoku
łatwość skoku
praca przodu
praca zadu
praca krzyża i szyi

skoki pod jeźdźcem maks. 10 pkt.

chęć do skoku
łatwość skoku
praca przodu
praca zadu
praca krzyża i szyi

praca w stępie maks. 10 pkt.

energia
długość wykroku
regularność
rozluźnienie

praca w kłusie maks. 10 pkt.

energia
długość wykroku
regularność
rozluźnienie

praca w galopie maks. 10 pkt.

energia
regularność
lekkość przodu
zaangażowanie zadu
rozluźnienie

** **Charakter** jest to zespół cech psychicznych, właściwych danemu koniowi, które przejawiają się w jego świadomym działaniu. Wyrazem charakteru konia jest również jego stosunek do innych koni oraz ludzi. W populacji można wyróżnić między innymi: konie łagodne lub gwałtowne, łatwe lub trudne w obsłudze, szczerze lub fałszywe, odważne lub tchórzliwe, przyjazne lub złośliwe. Poważnymi wadami charakteru z punktu widzenia użytkowości jest brak ambicji i woli walki u koni sportowych.

*****Temperament** jest to usposobienie konia wyrażające się w jego reakcjach psychoneurotycznych na wydarzenia świata zewnętrznego. Reakcje te mogą mieć różne natężenie, szybkość i różny czas trwania. Dlatego też można rozróżnić kilka typów temperamentu, biorąc pod uwagę łatwość reakcji pobudzania i hamowania na czynniki zewnętrzne. Z punktu widzenia częstych kontaktów z człowiekiem najlepiej, aby koń charakteryzował się zrównoważonym temperamentem.

OCENA JEŹDZCÓW TESTOWYCH (OBCY JEŹDZCY, Z DOKŁADNOŚCIĄ DO 0,5 PKT.)

<u>jezdność</u>	maks. 10 pkt.
<u>przydatność do ujeżdżenia</u>	maks. 10 pkt.
<u>przydatność do skoków</u>	maks. 10 pkt.

Na wynik końcowy, którym jest indeks ogólny składają się: oceny komisji, kierownika ZT i średnia z ocen dwóch jeźdźców testowych za cechę „jezdność”.

INDEKS WARTOŚCI UŻYTKOWEJ DLA OGIERÓW PO TRENINGU 100-DNIOWYM

Arkusze oceny ogiera zawiera 14 cech użytkowych (elementów oceny) z podanymi wagami (ocena znaczenia hodowlanego) w procentach. Każdy z elementów próby (cecha) oceniany jest w skali od 1 do 10 punktów.

10 – wybitny
9 – bardzo dobry
8 – dobry
7 – dosyć dobry
6 – zadawalający
5 – dostateczny
4 – niedostateczny

3 – prawie zły

2 – zły

1 – bardzo zły

Ostateczny wynik próby dzielności podawany jest w formie indeksu ogólnego. Od roku 2004 wprowadzono dwa indeksy pomocnicze: ujeżdżeniowy i skokowy.

Indeks wartości użytkowej jest sumaryczną oceną wartości użytkowej ogiera na podstawie punktów uzyskanych za poszczególne cechy, z uwzględnieniem ich zmienności i znaczenia hodowlanego.

INDEKS OBLICZA SIĘ WEDŁUG WZORU:

$$IWU = 100 + b_1 (C_1 - x_1) + b_2 (C_2 - x_2) + \dots + b_{14} (C_{14} - x_{14})$$

gdzie:

IWU – indeks wartości użytkowej

b – waga indeksowa cechy ($b_1, b_2, \dots, b_{14}$)

C – wartość (w punktach) cechy ($C_1, C_2, \dots, C_{14}$)

x – średnia arytmetyczna ocen cech dla wszystkich ogierów przechodzących próbę w danym zakładzie ($x_1, x_2, \dots, x_{14}$)

WAGĘ INDEKSOWĄ CECHY OBLICZA SIĘ WEDŁUG WZORU:

$$b = \frac{RWC}{S_c} \times \frac{20}{S_{iwu}}$$

gdzie:

b – waga indeksowa cechy

RWC – relatywna waga cechy podana dla każdej cechy w arkuszu oceny ogiera

S_c – odchylenie standardowe cechy objętej oceną, obliczone na podstawie wyników prób dzielności roku poprzedniego

S_{iwu} – odchylenie standardowe indeksu

STANDARYZACJA INDEKSU:

Przyjmuje się, że średnia wartość indeksu wynosi 100 punktów (stąd we wzorze indeksu na początku występuje liczba 100, do której dodaje się wyniki, jakie uzyskał dany ogier za poszczególne oceniane cechy). Założone odchylenie standardowe indeksu wynosi 20 punktów.

Cecha	Waga cechy w indeksie		
	Indeks ogólny	Indeks ujeżdżeniowy	Indeks skokowy
Ocena komisji			
Skoki luzem	10	–	8
Skoki pod jeźdźcem	10	–	15
Praca w stępie	8	9	–
Praca w klusie	6	7	–
Praca w galopie	7	9	3
Ocena kierownika zakładu treningowego			
Przydatność do treningu	8	5	5
Charakter	5	5	5
Temperament	5	5	5
Skoki luzem	7,5	–	8
Skoki pod jeźdźcem	7,5	–	15
Praca w stępie	4	9	–
Praca w klusie	3	7	–
Praca w galopie	4	9	3
Ocena jeźdźców testowych (obcy jeździec)			
Jezdność	15	10	8
Przydatność do ujeżdżenia	–	25	–
Przydatność do skoków	–	–	25
Razem	100	100	100

OCENA OGIERÓW NA PODSTAWIE WYLICZONEGO INDEKSU WARTOŚCI UŻYTKOWEJ

1. 140 punktów i więcej	– ocena wybitna
2. 120 – 139 punktów	– ocena bardzo dobra
3. 100 – 119 punktów	– ocena dobra
4. 80 – 99 punktów	– ocena dostateczna
5. poniżej 80 punktów	– ocena niedostateczna

2. PROGRAM PRÓBY DZIELNOŚCI OGIERÓW PO STACJONARNYM 100-DNIOWYM TRENINGU WIERZCHOWO-ZAPRZĘGOWYM (OGIERY 3 – 4-LETNIE)

W czasie próby obowiązuje: wędzidło grube, dwuczęściowe lub z łącznikiem, dopuszczalne oliwkowe, nachrapnik polski lub kombinowany. Niedopuszczalne jest stosowanie wytoka i ostróg u jeźdźca. Dozwolony jest palcat do 75 cm i ochraniacze (z wyjątkiem oceny na płycie). Zaleca się jednolity strój jeźdźców.

A. PRÓBA WIERZCHOWA (PRZEPROWADZANA PO 35 DNIACH TRENINGU)

Ocena pod jeźdźcem – pokaz koni w zastępie (do 5 koni):

- a) kłus roboczy wokół ujeżdżalni, zmiana kierunku kłusem o wydłużonym wyroku,
- b) galop roboczy – zagalopowanie w narożniku, wokół ujeżdżalni, dwa koła, zmiana kół, zmiana kierunku z przejściem do kłusa, zagalopowanie w narożniku, dwa koła,
- c) stęp pośredni wokół ujeżdżalni, zmiana kierunku stępem na długiej wodzy.

B. PRÓBA ZAPRZĘGOWA (PRZEPROWADZANA PO 65 DNIACH TRENINGU)

1. Ocena w ręku, na płycie i na trójkącie w stępie i kłusie (wymiary trójkąta 30x30x30 m). Najpierw koń prezentowany jest w kłusie, następnie w pozycji stój, a na końcu w stępie. Po indywidualnej ocenie kilku ogierów, wokół trójkąta prezentowana jest w stępie stawka 4 – 6-konna. Wskazane jest, aby ogierzy w stawce były tej samej rasy i zbliżone rodowodowo.

2. Ocena na czworoboku

Przeprowadzana w pojeździe obowiązującym w dyscyplinie powożenia zaprzęgami jednokonnymi, wg następującego programu:

1. A   wjazd kłusem roboczym
C   w lewo
2. C C   koło w lewo o średnicy 30 – 40 m
3. H X F   zmiana kierunku kłusem o wydłużonym wyroku
4. F A   kłus roboczy
A A   koło w prawo o średnicy 30 – 40 m
5. K X M   zmiana kierunku kłusem o wydłużonym wyroku
6. M C   przejście do stępa pośredniego
7. C H   stęp pośredni
8. H X F   zmiana kierunku stępem swobodnym o wydłużonym wyroku
9. F A K   stęp pośredni
10. K X M   zmiana kierunku stępem swobodnym o wydłużonym wyroku
11. M C   stęp pośredni

12. C stój – nieruchomość 5", ruszyć stępem pośrednim
 13. H ruszyć kłusem roboczym opuścić czworobok w A

3. Próba wytrzymałości

Przeprowadzana na terenie płaskim, w bryczkach maratonowych o ciężarze 600 kg (z powożącym i luzakiem).

Kłus na dystansie 5 km, tempo 15 km/godz. norma czasu 20 min. Za każde rozpoczęte 14 sek. powyżej normy czasu – 1 pkt. karny. Przekroczenie czasu 21 min 56 sek. – dyskwalifikacja.

Bezpośrednio po zakończeniu kłusa – stęp na dystansie 0,5 km, tempo 6 km/godz., norma czasu 5 min. Za każde rozpoczęte 6 sek. powyżej normy czasu – 1 pkt. karny. Przekroczenie czasu 5 min 54 sek. – dyskwalifikacja.

4. Próba uciągu

Przeprowadzana po zakończeniu próby wytrzymałości, w wozie o ogumionych kołach o łącznym ciężarze o 25% większym od ciężaru konia, na grzędzie piaskowej o długości 20 m, szerokości 3 – 5 m, głębokości piasku 20 cm. Po każdym przejeździe grzęda piaskowa jest bronowana, a po przejeździe 5 koni – kultywatorowana.

Próba odbywa się w stępie, na ok. 10 m przed grzędą zatrzymanie, stanie w pozycji stój minimum 5 sekund, następnie ruszyć stępem, przejazd stępem przez grzędę, ok. 10 m za grzędą zatrzymanie, stanie w pozycji stój minimum 5 sekund i ruszenie stępem.

5. Badanie tętna i oddechów

30 min po zakończeniu próby uciągu lekarz weterynarii bada tętna i oddechy, porównując wyniki ze średnimi wartościami spoczynkowymi tętna i oddechów.

VI. OCENIE PODLEGA 20 ELEMENTÓW (CECH) WEDŁUG PONIŻSZEGO SCHEMATU:

OCENA KOMISJI (Z DOKŁADNOŚCIĄ DO 0,5 PKT.):

praca w stępie pod siodłem maks. 10 pkt.

energia
 długość wykroku
 regularność
 rozluźnienie

praca w kłusie pod siodłem maks. 10 pkt.

energia
 długość wykroku
 regularność
 rozluźnienie

praca w galopie pod siodłem maks. 10 pkt.

energia
regularność
lekkość przodu
zaangażowanie zadu
rozluźnienie

praca w stępie w zaprzęgu maks. 10 pkt.
(na czworoboku)

przyjęcie wędzidła
włożenie w uprząż
praca przednich i tylnych kończyn

praca w klusie w zaprzęgu maks. 10 pkt.
(na czworoboku)

przyjęcie wędzidła
włożenie w uprząż
praca przednich i tylnych kończyn

posłuszeństwo w pracy zaprzęgowej maks. 10 pkt.
(na czworoboku)

próba wytrzymałości w klusie maks. 10 pkt.

próba wytrzymałości w stępie maks. 10 pkt.

posłuszeństwo w pracy zaprzęgowej maks. 10 pkt.
(na grzędzie piaskowej)

sposób zatrzymania i ruszania
(trzymanie się linii prostej i płynność),
zachowanie w czasie stania

tętna i oddechy maks. 10 pkt.

RÓŻNICE ODDECHÓW	PUNKTY	RÓŻNICE UDERZEŃ	PUNKTY	RAZEM
do 5	5	do 5	5	10
do 10	4	do 10	4	8
do 15	3	do 15	3	6
do 20	2	do 20	2	4
do 25	1	do 25	1	2
powyżej 25	0	powyżej 25	0	0

OCENA KIEROWNIKA ZT (Z DOKŁADNOŚCIĄ DO 0,5 PKT.)

przydatność do treningu maks. 10 pkt.

praca wierzchowa
praca zaprzęgowa

charakter maks. 10 pkt.

temperament maks. 10 pkt.

<u>praca w stępie pod siodłem</u> maks. 10 pkt.	energia długość wyroku regularność rozluźnienie
<u>praca w kłusie pod siodłem</u> maks. 10 pkt.	energia długość wyroku regularność rozluźnienie
<u>praca w galopie pod siodłem</u> maks. 10 pkt.	energia lekkość przodu zaangażowanie zadu regularność rozluźnienie
<u>praca w stępie w zaprzęgu</u> maks. 10 pkt.	przyjęcie wędzidla włożenie w uprzęż praca przednich i tylnych kończyn
<u>praca w kłusie w zaprzęgu</u> maks. 10 pkt.	przyjęcie wędzidla włożenie w uprzęż praca przednich i tylnych kończyn
<u>posłuszeństwo w pracy zaprzęgowej</u> maks. 10 pkt.	praca na lonży przyjęcie szorów oprzęganie praca w dalszym treningu
<u>posłuszeństwo w pracy zaprzęgowej</u> maks. 10 pkt. (na grzędzie piaskowej)	sposób zatrzymania i ruszania (trzymanie się linii prostej i płynność) zachowanie w czasie stania

INDEKS WARTOŚCI UŻYTKOWEJ DLA OGIERÓW PO TRENINGU 100-DNIOWYM

Arkusze oceny ogiera zawiera 20 cech użytkowych (elementów oceny) z podanymi wagami (ocena znaczenia hodowlanego) w procentach. Każdy z elementów próby (cecha) oceniany jest w skali od 1 do 10 punktów.

- 10 – wybitny**
- 9 – bardzo dobry**
- 8 – dobry**
- 7 – dosyć dobry**
- 6 – zadawalający**
- 5 – dostateczny**
- 4 – niedostateczny**
- 3 – prawie zły**
- 2 – zły**
- 1 – bardzo zły**

Indeks wartości użytkowej jest sumaryczną oceną wartości użytkowej ogiera na podstawie punktów uzyskanych za poszczególne cechy z uwzględnieniem ich zmienności i znaczenia hodowlanego.

INDEKS OBLICZA SIĘ WEDŁUG WZORU:

$$IWU = 100 + b_1 (C_1 - x_1) + b_2 (C_2 - x_2) + \dots + b_{20} (C_{20} - x_{20})$$

gdzie:

IWU – indeks wartości użytkowej

b – waga indeksowa cechy ($b_1, b_2, \dots, b_{20}$)

C – wartość (w punktach) cechy ($C_1, C_2, \dots, C_{20}$)

x – średnia arytmetyczna ocen cech dla wszystkich ogierów przechodzących próbę w danym zakładzie ($x_1, x_2, \dots, x_{20}$)

WAGĘ INDEKSOWĄ CECHY OBLICZA SIĘ WEDŁUG WZORU:

$$b = \frac{RWC}{S_c} \times \frac{20}{S_{iwu}}$$

gdzie:

b – waga indeksowa cechy

RWC – relatywna waga cechy podana dla każdej cechy w arkuszu oceny ogiera

S_c – odchylenie standardowe cechy objętej oceną

S_{iwu} – odchylenie standardowe indeksu

STANDARYZACJA INDEKSU:

Przyjmuje się, że średnia wartość indeksu wynosi 100 punktów (stąd we wzorze indeksu na początku występuje liczba 100, do której dodaje się wyniki, jakie uzyskał dany ogier za poszczególne oceniane cechy). Założone odchylenie standardowe indeksu wynosi 20 punktów.

INDEKSY – WAGI CECH W PROCENTACH

L.p.	Cecha	Liczba punktów	Waga cechy
Ocena komisji			
1.	Praca w stępie pod siodłem	1 – 10	5%
2.	Praca w klusie pod siodłem	1 – 10	5%
3.	Praca w galopie pod siodłem	1 – 10	5%
4.	Praca w stępie w zaprzęgu	1 – 10	5%
5.	Praca w klusie w zaprzęgu	1 – 10	5%
6.	Posłuszeństwo w pracy zaprzęgowej (czworobok)	1 – 10	5%
7.	Próba wytrzymałości w klusie	1 – 10	10%
8.	Próba wytrzymałości w stępie	1 – 10	5%
9.	Posłuszeństwo w pracy zaprzęgowej (grzęda)	1 – 10	5%
10.	Tętna i oddechy	1 – 10	5%
Ocena kierownika zakładu treningowego			
11.	Przydatność do treningu	1 – 10	5%
12.	Charakter	1 – 10	5%
13.	Temperament	1 – 10	5%
14.	Praca w stępie pod siodłem	1 – 10	3%
15.	Praca w klusie pod siodłem	1 – 10	3%
16.	Praca w galopie pod siodłem	1 – 10	3%
17.	Praca w stępie w zaprzęgu	1 – 10	6%
18.	Praca w klusie w zaprzęgu	1 – 10	6%
19.	Posłuszeństwo w pracy zaprzęgowej	1 – 10	5%
20.	Posłuszeństwo w pracy zaprzęgowej (grzęda)	1 – 10	4%
Razem			100%

OCENA OGIERÓW NA PODSTAWIE WYLICZONEGO INDEKSU WARTOŚCI UŻYTKOWEJ

1. 140 punktów i więcej	– ocena wybitna
2. 120 – 139 punktów	– ocena bardzo dobra
3. 100 – 119 punktów	– ocena dobra
4. 80 – 99 punktów	– ocena dostateczna
5. poniżej 80 punktów	– ocena niedostateczna

INFORMACJE DODATKOWE DOTYCZĄCE PRÓB DZIELNOŚCI

1. Sprawdzanie stopnia zajezdzenia ogiera przed zakwalifikowaniem do ZT powinno odbywać się w obecności kierownika ZT oraz co najmniej jednego z członków komisji kwalifikacyjnej.
2. Podczas testu ogiery powinny być przyprowadzane na halę i tam dosiadanę, również zsiadanie po zakończonej próbie dzielności winno odbywać się na hali, a konie po-

winy być wyprowadzane z hali w rękę (najlepiej, aby były za każdym razem ustawiane w rzędzie).

3. Każdy ogier zakwalifikowany do ZT powinien posiadać tzw. kartę zdrowia ogiera, którą uzupełnioną właściciel ogiera przekazuje do ZT. Następnie karta ta jest prowadzona przez lekarza weterynarii danego ZT. Na karcie tej podawane są informacje dotyczące stanu zdrowia ogiera „na wejściu” do ZT oraz wszelkie informacje dotyczące stanu zdrowia ogiera w trakcie treningu, przyczyn jego pauzowania, rozcyszczania oraz każdego zabiegu weterynaryjnego, któremu koń został poddany. Po zakończonej próbie karty te podpisane przez kierownika ZT oraz odpowiedzialnego lekarza weterynarii winny być przekazywane do biura PZHK. Na prośbę właściciela kopia karty ogiera będzie mu udostępniana.
4. W przypadku gdy ogier został zakwalifikowany i odbył 100-dniowy trening, ale nie przystąpił do próby, właściciel może ubiegać się o ponowne dopuszczenie ogiera do treningu w kolejnym terminie (pod warunkiem, że ogier nie przekroczył 4 lat). Najpóźniej na miesiąc przed terminem następnego naboru, właściciel zwraca się z pisemną prośbą do odpowiedniej komisji księgi stadnej o dopuszczenie ogiera do treningu. Ogier musi być ponownie przedstawiony komisji kwalifikacyjnej, w celu przyjrzenia się jego kondycji. Ogier taki, podobnie jak wszystkie ogiery przedstawiane do kwalifikacji, powinien posiadać zaświadczenie lekarza powiatowego o stanie zdrowia, szczepienie przeciwko grypie oraz powinien być zbadany przez lekarza weterynarii w ZT przed dopuszczeniem do kwalifikacji.
5. W przypadku, gdy ogier został wyłączony z treningu, o kontynuacji treningu decyduje właściciel ogiera po konsultacji z kierownikiem ZT oraz lekarzem weterynarii odpowiedzialnym za dany ZT. Kierownik ZT musi poinformować właściciela o wyłączeniu ogiera z treningu i przedłożyć mu orzeczenie lekarza ZT po zakończeniu leczenia.
6. Ogier, który nie zdał próby, nie ma prawa ubiegać się o ponowne dopuszczenie do treningu 100-dniowego.
7. Przy podejrzeniu o dychawicę świszczącą, kierownik ZT informuje o powyższym fakcie właściciela, a także powiadamia go o terminie badania endoskopowego. Badanie to dokonywane jest przez lekarza z listy PZHK. Koszty badania ponosi właściciel. W karcie ogiera odnotowywany jest wynik tego badania.
8. Jeden z członków komisji uznającej ogiery obecny na „teście połówkowym”, przedstawia PZHK szczegółowy raport, w którym charakteryzuje każdego ogiera prezentowanego podczas tego sprawdzianu. Uwagi te winny dotyczyć: kondycji, skoków luzem, oceny chodów podstawowych i podstawowego wykształcenia, które można ocenić na podstawie jazdy w zastępach. Każdy właściciel może poprosić o kopię raportu z charakterystyką jego ogiera (oryginał zostaje w biurze PZHK). Raport nie jest podawany w formie ocen tylko w formie opisu słownego.
9. Ogiery sprowadzone z zagranicy, które uczestniczą w 100-dniowym treningu w Polsce, aby zostać wpisane do polskiej księgi stadnej muszą ukończyć próbę dzielności

z wynikiem min. 100 pkt. indeksu ogólnego albo min 95 pkt. indeksu ogólnego, jeżeli jeden z dwu indeksów, ujeżdżeniowy lub skokowy, będzie wynosił min. 120 punktów.

Ogiery, które nie były poddane próbie 100-dniowej lub jej nie zdały, mogą używać wpis do księgi po zdaniu jednej z prób alternatywnych.

3. PROGRAM ZAPRZĘGOWEJ PRÓBY POLOWEJ KLACZY (KLACZE 3 – 4-LETNIE)

Omawiana próba przewidziana jest wyłącznie dla klaczy wpisywanych do II działu księgi stadnej koni rasy polski koń szlachetny półkrwi, które pochodzą głównie z krzyżowania krajowych ras koni szlachetnych (wzajemne kojarzenia koni małopolskich, wielkopolskich i śląskich)

ZAPRZĘGOWA PRÓBA POLOWA KLACZY – MAKSYMALNA NOTA 15 PKT.

1. Próba szybkości w stępie – przeprowadzana w wozie gospodarskim na dystansie 500 m i oceniana na podstawie niżej podanych normatywów czasowych:

5 pkt.	– czas poniżej 5'00"
4 pkt.	– czas 5'01" – 5'20"
3 pkt.	– czas 5'21" – 5'40"
2 pkt.	– czas 5'41" – 6'00"
2 pkt.	– czas 6'01" – 6'20"
1 pkt.	– czas 6'21" – 6'40"
0 pkt.	– czas 6'41" – 7'00"
dyskwalifikacja	– czas powyżej 7'00".

2. Próba szybkości w kłusie – przeprowadzana jest również w wozie gospodarskim, (na dystansie 500 m) i oceniana według niżej podanych założeń:

5 pkt.	– czas poniżej 1'50"
4 pkt.	– czas 1'51" – 2'05"
3 pkt.	– czas 2'06" – 2'20"
2 pkt.	– czas 2'21" – 2'35"
1 pkt.	– czas 2'36" – 2'50"
0 pkt.	– czas 2'51" – 3'05"
dyskwalifikacja	– czas powyżej 3'05".

3. Próba chęci ciągnięcia – dokonywana przy pomocy podkładek oporowych – ma charakter oceny jakościowej. Polega ona na pokonaniu dystansu 10 m piaszczystej polnej drogi z jedną podkładką oporową oraz 5 m – z dwiema, a następnie należy usunąć podkładki i ruszyć stępem; sposób ciągnięcia należy ocenić w skali od 0 do 5 pkt., uwzględniając następujące kryteria:

- 5 pkt. – klacz ciągnie bardzo chętnie i z łatwością pokonuje opór stawiany przez podkładowki; po usunięciu podkładek – rusza bez wahania i ciągnie bardzo pewnie, bez zatrzymań oraz niepewności;
- 4 pkt. – klacz ciągnie chętnie, ale z nierównomiernym „wkładaniem się w uprząż”; po usunięciu podkładek – rusza z namysłem, ale spokojnie i równo, ciągnie bez wahań i szarpania;
- 3 pkt. – klacz ciągnie z wyraźnym wysiłkiem, powodującym szarpanie i ucieczkę na boki; po usunięciu podkładek – rusza z wahaniami i obawą;
- 2 pkt. – klacz ciągnie nierówno, zatrzymuje się i ponownie rusza – aż do pokonania wyznaczonej trasy; po usunięciu podkładek – rusza po 2 – 3 próbach ciągnięcia i pracuje nierówno;
- 1 pkt. – klacz w bardzo nierównomierny sposób pokonuje odcinki próby, z wieloma zatrzymaniami; po usunięciu podkładek – ciągnięcie rozpoczyna po wielu próbach i pracuje bardzo nierówno, „rzuca się w uprząż”;
- 0 pkt. – klacz nie jest w stanie sprostać wymaganiom próby (dyskwalifikacja).

Oceny:

15 pkt.	– wybitna
13 – 14 pkt.	– bardzo dobra
11 – 12 pkt.	– dobra
9 – 10 pkt.	– dostateczna
poniżej 9 pkt.	– niedostateczna

Klacz, która nie zdała próby dzielności ma prawo do jej powtórzenia w przeciągu jednego roku.

4. PROGRAM PRÓBY DZIELNOŚCI KLACZY PO STACJONARNYM 60-DNIOWYM TRENINGU WIERZCHOWYM (KLACZE 3 – 4-LETNIE)

Program obejmuje następujące elementy:

- 1. charakter** (oceniający w skali do 10 pkt.),
- 2. temperament** (oceniający w skali do 10 pkt.),
- 3. przydatność do treningu** (oceniająca w skali do 10 pkt.),
- 4. skoki luzem w korytarzu:**

kombinacja: po wyjściu z zakrętu wskazówka (dług lub niska kłoda) – 2,5 m – krzyżak – 6-6,5 m – krzyżak – 6-7 m – doublebarre 70 cm, podnoszony maksymalnie do 130 cm (o wysokości decyduje kierownik ZT w porozumieniu z komisją) – w uzasadnionych przypadkach kierownik ZT, w porozumieniu z komisją,

może zdecydować o dodaniu wskazówek w kombinacji, w skali do 10 pkt. ocenia się: styl skoku, łatwość i możliwości skokowe oraz odwagę,

5. praca w stępie pod jeźdźcem, w skali do 10 pkt. ocenia się: energię, długość kroku, regularność,
6. praca w kłusie pod jeźdźcem, w skali do 10 pkt. ocenia się: energię, długość kroku, regularność,
7. praca w galopie pod jeźdźcem (tempo 350 m/min), w skali do 10 pkt. ocenia się: energię, regularność, lekkość przodu, zaangażowanie zadu,
8. jezdność w skali do 10 pkt. ocenia się: chęć do pracy z jeźdźcem i reakcje na podstawowe pomoce jeździeckie.

Oceny elementów 1), 2), 3) dokonuje kierownik zakładu treningowego.

Oceny elementów 4), 5), 6), 7) dokonuje komisja, natomiast 8) – jeździec testowy. Jeździec testowy ocenia klacze na podstawie pracy w stępie, kłusie i galopie.

Ocena z dokładnością do 0,5 pkt.

WYNIK:

70 – 80 pkt.	– wybitny
60 – 69,9 pkt.	– b. dobry
50 – 59,9 pkt.	– dobry
40 – 49,9 pkt.	– dostateczny
poniżej 40 pkt.	– niedostateczny

5. PROGRAM POŁOWEJ PRÓBY WIERZCHOWEJ KLACZY (KLACZE 3 – 6-LETNIE)

Próba obejmuje następujące elementy:

1. Skoki luzem w korytarzu

kombinacja: po wyjściu z zakrętu wskazówka (drag lub niska kłoda) – 2,5 m – krzyżak – 6-6,5 m – krzyżak – 6-7 m – doublebarre 70 cm, podnoszony maksymalnie do 130 cm (o wysokości decyduje Komisja). W uzasadnionych przypadkach Komisja może zdecydować o dodaniu wskazówek w kombinacji.

W skali do 10 pkt. ocenia się: styl skoku, łatwość i możliwości skokowe oraz odwagę,

2. Praca w stępie pod jeźdźcem, w skali do 10 pkt. ocenia się: energię, długość kroku, regularność.
3. Praca w kłusie pod jeźdźcem, w skali do 10 pkt. ocenia się: energię, długość kroku, regularność.
4. Praca w galopie pod jeźdźcem (tempo 350 m/min), w skali do 10 pkt. ocenia się: energię, regularność, lekkość przodu, zaangażowanie zadu.
5. Jezdność, w skali do 10 pkt. ocenia się: chęć do pracy z jeźdźcem i reakcje na podstawowe pomoce jeździeckie.

Oceny elementów 1), 2), 3), 4) dokonuje komisja, natomiast 5) – jeździec testowy. Jeździec testowy ocenia klacze na podstawie pracy w stępie, kłusie i galopie. Ocena z dokładnością do 0,5 pkt.

WYNIK:

40 – 50 pkt.	– wybitny
35 – 39,9 pkt.	– b. dobry
30 – 34,9 pkt.	– dobry
25 – 29,9 pkt.	– dostateczny
poniżej 25 punktów	– niedostateczny

Klacz, która nie zdała próby dzielności ma prawo do jej powtórzenia w przeciągu jednego roku.

Klaczom 5- i 6-letnim wynik końcowy obniża się o 5%.

Próboom polowym i stacjonarnym można poddawać klacze do 6 miesięcy ciąży.

ALTERNATYWNE SYSTEMY KONTROLI I OCENY WARTOŚCI UŻYTKOWEJ POLSKICH KONI SZLACHETNYCH PÓŁKRWI

Ze względu na potrzebę większej konsolidacji rasy polskich koni szlachetnych półkrwi, należy dążyć do jak najszybszego wdrożenia proponowanych systemów kontroli i oceny wartości użytkowej. Niemniej jednak należy nadal być otwartym na osobniki wyróżniające się znaczącą dzielnością użytkową, wykazywaną w różnych sprawdzianach wyczynowych (Mistrzostwa Polski Młodych Koni), dyscyplinach wyczynowego sportu jeździeckiego (ujeżdżenie, skoki przez przeszkody, Wszechstronny Konkurs Konia Wierzchowego), wyścigach (płaskich i przeszkodowych) oraz dzielnością użytkową wykazywaną w zagranicznych systemach kontroli i oceny wartości użytkowej.

Nie należy w tym przypadku uciekać się do ustalania sztywnych granic w odniesieniu do osiągnięć wyczynowych, albowiem precyzyjne określenie poziomu wymagań jest trudne i mało prawdopodobne oraz nieporównywalne na przestrzeni dłuższego okresu czasu – wymaganego dla doskonalenia określonej populacji koni. Należy przyjąć zasadę, że tego typu osobniki muszą wyraźnie górować wartością użytkową nad innymi przeciętnymi końmi uczestniczącymi w określonym rodzaju wyczynu.

1) WYNIKI W MISTRZOSTWACH POLSKI MŁODYCH KONI

UJEŹDZENIE

OGIERY

- 4-letnie: zajęcie miejsc 1 – 5 (po odjęciu punktów za ocenę na płycie)
- 5- i 6-letnie: zajęcie miejsc 1 – 5

KLACZE

– uzyskanie kwalifikacji do Mistrzostw Polski Młodych Koni (MPMK)

SKOKI**OGIERY**

– 4-letnie: zajęcie miejsc 1 – 8 (po odjęciu punktów za ocenę na płycie)

– 5- i 6-letnie: zajęcie miejsc 1 – 8

KLACZE

– uzyskanie kwalifikacji do Mistrzostw Polski Młodych Koni (MPMK)

WKKW**OGIERY**

– 4-letnie: zajęcie miejsc 1 – 6 (po odjęciu punktów za ocenę na płycie)

ale wynik może być tylko do 30% gorszy od zwycięzcy

– 5- i 6-letnie: zajęcie miejsc 1 – 6

ale wynik może być tylko do 30% gorszy od zwycięzcy

KLACZE

– uzyskanie kwalifikacji do Mistrzostw Polski Młodych Koni (MPMK)

POWOŻENIE ZAPRZĘGAMI JEDNOKONNYMI**OGIERY**

– 4-letnie: zajęcie miejsc 1 – 4 (po odjęciu punktów za ocenę na płycie)

ale wynik może być tylko do 25% gorszy od zwycięzcy

– 5- i 6-letnie: zajęcie miejsc 1 – 4

ale wynik może być tylko do 25% gorszy od zwycięzcy

KLACZE

– uzyskanie kwalifikacji do Mistrzostw Polski Młodych Koni (MPMK)

Powyższe normy dotyczą również ogierów sprowadzonych z zagranicy, startujących w zawodach dodatkowych rozgrywanych podczas Mistrzostw Polski Młodych Koni (MPMK), których właściciele chcą wnioskować o ich wpis do księgi.

2) WYNIKI W SPORCIE JEŹDZIECKIM

UJEŹDZENIE

OGIERY

- 7-letnie: ZOO klasy CC lub CDI klasy Sankt Georg lub Inter I – trzykrotnie powyżej 63% (Kür wykluczony) – w jednym sezonie
- 8-letnie i starsze: CDI lub ZOO klasy Inter II lub Grand Prix – trzykrotnie powyżej 63% (Kür wykluczony); lub Mistrzostwa Polski Seniorów – suma z trzech dni powyżej 189% – w jednym sezonie

KLACZE

- 2-krotne otrzymanie 50% maksymalnej liczby punktów w klasie N lub klasach wyższych

SKOKI

OGIERY

- 7-letnie i starsze: na zawodach rangi ZOO i wyższej, ukończenie 3 konkursów 140 cm i wyżej bez punktów karnych – w jednym sezonie

KLACZE

- 3-krotne ukończenie konkursów klasy N bez punktów karnych (nie liczy się punktów za przekroczenie normy czasu)

WKKW

OGIERY

- 7-letnie i starsze: klasa CCN**, CNC**, CCI** lub CIC** i wyższa – trzykrotne ukończenie zawodów bez punktów karnych na przeszkodach w krosie – w ciągu dwóch sezonów

KLACZE

- ukończenie zawodów klasy L

RAJDY DŁUGODYSTANSOWE

OGIERY

- ogierzy 7-letnie i starsze – maksimum w ciągu dwóch sezonów startowych ukończenie co najmniej 3 razy dystansu 60 km i 2 razy dystansu 80 km na zawodach ogólnopolskich

KLACZE

- ukończenie zawodów na dystansie minimum 60 km

ZAPRZĘGI

OGIERY

– ogiery 7-letnie i starsze – maksimum w ciągu 2 sezonów startowych ukończenie co najmniej 5 razy zawodów ogólnopolskich w pojedynkach lub w parach, w klasie C z wynikiem:

a) w próbie A (ujeżdżenie) minimum 55% punktów możliwych do uzyskania

b) w klasyfikacji końcowej wynik do 25% punktów więcej od zwycięzcy

W przypadku zaprzęgów parokonnnych ogier każdorazowo musi startować w próbie A (ujeżdżenie), B (maraton) i C (zręczność powożenia).

KLACZE

– ukończenie zawodów klasy N

W zależności od obowiązujących przepisów Polskiego Związku Jeździeckiego i Polskiego Związku Hodowców Koni, komisja może dokonać zmian w kryteriach wymienionych w punktach 1) i 2).

Właściciele ogierów, zgłoszonych do wpisu do księgi na podstawie alternatywnych prób użytkowości wymienionych w pkt. 1) i 2), powinni posiadać zaświadczenie stwierdzające, że ogiery są wolne od dychawicy świszczącej, wystawione przez lekarza weterynarii, wskazanego przez PZHK. Ogiery muszą spełniać pozostałe wymagania wpisu do księgi, w tym minimum 78 punktów bonitacyjnych w ocenie pokroju dokonanej przez komisję kwalifikującą i oceniającą ogiery w zakładach treningowych, bądź z jej upoważnienia, przez kierownika właściwego OZHK/WZHK.

3) WYNIKI W WYŚCIGACH KONNYCH

OGIERY

– w dwuletniej karierze wyścigowej zajęcie I miejsca w co najmniej czterech gonitwach oraz spełnienie pozostałych warunków wpisu do księgi, w tym uzyskanie minimum 78 punktów bonitacyjnych w ocenie pokroju dokonanej przez komisję kwalifikującą i oceniającą ogiery w zakładach treningowych, bądź z jej upoważnienia, przez kierownika właściwego OZHK/WZHK

KLACZE

– 3-krotne zajęcie płatnego miejsca w karierze wyścigowej

INFORMACJE DODATKOWE

- 1. Ogiery pełnej krwi angielskiej** mogą być użyte do doskonalenia polskich koni szlachejnych półkrwi, jeżeli:
  - zdały któryś z wariantów prób przewidzianych dla ogierów rasy polski koń szlachejny półkrwi
  - lub
  - mają minimum 3-letnią karierę wyścigową, w trakcie której co najmniej raz uzyskały na koniec sezonu handicap generalny ≥ 70 kg
  - lub
  - mają minimum 2-letnią karierę wyścigową, w trakcie której co najmniej raz uzyskały na koniec sezonu handicap generalny ≥ 75 kg
  - lub
  - wygrały co najmniej 2 gonitwy płotowe lub przeszkodowe, w co najmniej dwulejtniej karierze wyścigowej, oraz uzyskały minimum 80 pkt. w ocenie pokroju stosowanej w hodowli polskich koni szlachejnych półkrwi, dokonanej przez komisję kwalifikującą i oceniającą ogiery w zakładach treningowych, bądź z jej upoważnienia, przez kierownika właściwego OZHK/WZHK.
- 2. Ogiery rasy czystej krwi arabskiej** mogą być użyte do doskonalenia polskich koni szlachejnych półkrwi, jeżeli zdały któryś z wariantów prób przewidzianych dla ogierów rasy polski koń szlachejny półkrwi lub mają minimum roczną karierę wyścigową, w trakcie której ukończyły co najmniej 4 gonitwy oraz uzyskały minimum 78 pkt. w ocenie pokroju stosowanej w hodowli polskich koni szlachejnych półkrwi, dokonanej przez komisję kwalifikującą i oceniającą ogiery w zakładach treningowych, bądź z jej upoważnienia, przez kierownika właściwego OZHK/WZHK.
- 3. Ogiery rasy czystej krwi arabskiej i pełnej krwi angielskiej** nie mogą mieć wad uniemożliwiających wpis do księgi, a wymienionych w rozdziale V, § 2, ust. 6.
- 4. Ogiery sprowadzone z zagranicy**, które nie przechodziły prób użytkowości w kraju urodzenia lub pochodzenia i nie zostały dopuszczone do rozrodu za granicą, muszą posiadać świadectwo stwierdzające, że pochodzą od rodziców wpisanych do ksiąg. Na tej podstawie oraz po ukończeniu przewidzianego w programie jednego z wariantów prób użytkowości mogą uzyskać w Polsce wpis do księgi na ogólnych zasadach.
- 5. Ogiery w wieku do 6 lat (bądź ich nasienie)**, które zdały właściwą próbę użytkowości w kraju urodzenia lub pochodzenia i na tej podstawie zostały dopuszczone do rozrodu za granicą, mogą uzyskać w Polsce wpis do księgi na ogólnych zasadach. W przypadku ogierów sprowadzonych z Niemiec, za właściwą próbę użytkowości uznaje się próbę po 70-dniowym treningu stacjonarnym. Próbę te ogiery muszą ukończyć z wynikiem min. 100 pkt. indeksu ogólnego lub min. 95 pkt. indeksu ogólnego, przy indeksie skokowym lub ujeżdżeniowym min. 120 pkt. Ogiery hodowli niemieckiej, które ukończyły próbę użytkowości po 30-dniowym teście, muszą potwierdzić

swoją wartość kwalifikując się do Mistrzostw Niemiec Młodych Koni, bądź zdając odpowiednią próbę użytkowości w Polsce.

- 6. Ogiery 7-letnie i starsze (bądź ich nasienie)** sprowadzone z zagranicy mogą być wpisane do księgi na podstawie decyzji komisji księgi stadnej, po przeanalizowaniu ich kariery sportowej i hodowlanej (na podstawie oryginału zaświadczenia wystawianego przez właściwy związek w kraju pochodzenia).
- 7. Wnioski o dopuszczenie ogierów (bądź ich nasienia)** do użycia w rasie polski koń szlachetny półkrwi należy składać przed sezonem kopolacyjnym, najpóźniej do 30 listopada. Wnioski złożone po tym terminie będą rozpatrywane po pokryciu przez właściciela kosztów pracy komisji księgi stadnej.
- 8. Ostateczną decyzję o użyciu ogiera (bądź jego nasienia)** w hodowli koni rasy polski koń szlachetny półkrwi podejmuje komisja księgi stadnej.

ZAŁ. 2. KATEGORYZACJA OGIERÓW RASY POLSKI KOŃ SZLACHTETNY PÓŁKRWI

I. KATEGORIA C

1. Ogierzy, które odpowiadają warunkom eksterierowym i rodowodowym oraz ukończyły z wynikiem pozytywnym próby dzielności w ZT lub uzyskały określone wyniki w alternatywnych próbach dzielności (patrz programy hodowlane dla koni rasy m, wlkp, sp) mogą być używane w rozrodzie w kategorii C.
2. Ogierzy kat. C mogą być używane w rozrodzie maksymalnie do 9 roku życia włącznie. Nieuzyskanie w tym okresie kat. B powoduje wycofanie ogiera z rozrodu.

II. KATEGORIA B

1. Ogierzy z kat. C, w wieku 4 – 9 lat mogą uzyskać kat. B, na podstawie decyzji Komisji Księgi Stadnej, jeżeli potwierdziły swoją wartość użytkową w Mistrzostwach Polski Młodych Koni lub w sporcie jeździeckim.

1) MISTRZOSTWA POLSKI MŁODYCH KONI (MPMK)

Zajęcie następujących miejsc w klasyfikacji sporządzonej na podstawie wyników końcowych Mistrzostw Polski Młodych Koni 4-, 5-, 6-letnich (bez oceny na płycie): 1 – 3 w ujeżdżeniu, 1 – 5 w skokach przez przeszkody, 1 – 4 w WKKW, 1 – 2 w powożeniu zaprzęgami jednokonnymi.

Ogierzy hodowli zagranicznej, startujące w zawodach dodatkowych rozgrywanych podczas Mistrzostw Polski Młodych Koni (MPMK), muszą uzyskać wynik równy lub lepszy od określonego w powyższych normach.

2) SPORT JEŹDZIECKI

UJEŹDŻENIE

Ogierzy w wieku 5 lat – winny uzyskać w 4 konkursach klasy N, na zawodach ogólnopolskich wynik min. 65%.

Ogierzy w wieku 6 lat – winny uzyskać w 4 konkursach klasy C, na zawodach ZOO lub wyższej rangi wynik min. 63% (minimum na dwóch różnych zawodach).

Ogierzy w wieku 7 – 9 lat – winny uzyskać w 6 konkursach klasy CC, na zawodach ogólnopolskich lub wyższej rangi, wynik powyżej 63 % (minimum na dwóch różnych zawodach). Liczone są również konkursy Kür.

SKOKI PRZEZ PRZESZKODY

Uwzględnia się wyniki uzyskane na zawodach ZO, ZOO lub wyższej rangi, w następujących konkursach: w tzw. Rundzie Młodych Koni (RMK), zwykłym, dokładności, dwunawrotowym lub dwufazowym. W konkursach dwunawrotowych każdy nawrót liczony jest osobno, w konkursach dwufazowych uwzględnia się tylko wynik I fazy.

Ogierzy w wieku 5 lat – winny uzyskać 4 przejazdy w Rundzie Młodych Koni z wynikiem minimum 7,5 pkt. bonifikacyjnych.

Ogierzy w wieku 6 – 7 lat – winny uzyskać 6 „czystych” przejazdów w konkursach klasy C lub wyższych (liczony jest również finał RMK, jeżeli pierwsza faza rozgrywana jest na wysokości 130 cm).

Ogierzy w wieku 8 – 9 lat – winny 6 razy plasować się od 1 do 3 miejsca w konkursach od 140 cm na ZO i ZOO lub od 1 do 6 miejsca na zawodach międzynarodowych rangi CSI, CSIO i wyższych.

WKKW (ZAWODY PEŁNE I KOMBINOWANE)

Ogierzy w wieku 5 lat – winny dwa razy w klasie CNC* lub CIC* uzyskać wynik w krosie nie większy niż 20 pkt. karnych lub 1 raz wynik 0 pkt. karnych.

Ogierzy w wieku 6 lat – winny w klasach:

CNC* 2 razy zając miejsca od 1 do 3

lub

CCI*, CIC*, CNC** 1 raz zając miejsce od 1 do 3

lub

CIC**, CCI** 1 raz uzyskać w krosie wynik nie większy niż 20 pkt. karnych.

Ogierzy w wieku 7 – 9 lat – winny w klasach:

CNC**, CIC** 4 razy zając miejsca od 1 do 3

lub

CCI** i wyżej zając miejsca od 1 do 5.

POWOŻENIE ZAPRĘGAMI JEDNO- I PAROKONNYMI

W zaprzęgach parokonnych liczone są tylko wyniki z zawodów, w których ogier startował w trzech próbach.

Ogierzy w wieku 5 lat – winny zając 3 razy miejsca 1 – 3 w konkursach kl. N na zawodach ZOO.

Ogierzy w wieku 6 lat – winny zając 2 razy miejsca 1 – 3 w konkursach klasy C na zawodach ZOO lub wyższej rangi.

Ogierzy w wieku 7 – 9 lat – winny zająć 6 razy miejsca 1 – 3 w konkursach kl. C na ZOO lub 3 razy miejsca 1 – 3 na CAI lub 2 razy miejsca 1 – 3 na CAIO lub 1 raz miejsca 1 – 6 na MŚ.

- 2.** Ogierzy, które nie ukończyły ZT, a uzyskały prawo wpisu do ksiąg stadnych na podstawie alternatywnych prób dzielności, otrzymują przy wpisie do księgi kategorię B, jeżeli spełniają warunki wymienione w ust. 1 [Mistrzostwa Polski Młodych Koni (MPMK), sport jeździecki].
- 3.** Ogierzy, które uzyskały kat. B na podstawie wyników określonych w ust. 1 [Mistrzostwa Polski Młodych Koni (MPMK), sport jeździecki], winny w okresie posiadania kat. C oraz do 4 sezonów po otrzymaniu kategorii B uzyskać min. 20 pkt. hodowlanych. Niespełnienie tego warunku powoduje wycofanie ogiera z rozrodu.
- 4.** Ogierzy kat. C, które nie spełniły wymagań określonych w ust. 1 [Mistrzostwa Polski Młodych Koni (MPMK), sport jeździecki], mogą otrzymać kat. B, jeżeli do 9 roku życia włącznie uzyskały minimum 35 pkt. hodowlanych za potomstwo. Ogierzy te winny w okresie posiadania kat. C oraz do 4 sezonów po otrzymaniu kategorii B uzyskać min. 70 pkt. hodowlanych za potomstwo. Niespełnienie tego warunku powoduje wycofanie ogiera z rozrodu.
- 5.** Ogierzy, które w próbach dzielności po 100-dniowym treningu osiągnęły wynik równy 125 punktów indeksowych lub wyższy i uzyskały min. 81 punktów za ocenę pokroju, otrzymują kategorię B. Ogierzy te w wieku do 6 lat włącznie winny:
  - potwierdzić swoją wartość użytkową [na podst. wyników w Mistrzostwach Polski Młodych Koni (MPMK) lub sporcie jeździeckim], uzyskując normę dla ogiera w tym wieku (patrz rozdz. II, pkt 1 i 2)
lub
  - uzyskać min. 20 pkt. hodowlanych za potomstwo.W przeciwnym razie w wieku 7 lat ogier przechodzi do kat. C.

III. KATEGORIA A

Ogierzy mogą otrzymać kat. A jeżeli uzyskały:

1. minimum 200 pkt. hodowlanych za potomstwo wpisane do ksiąg
lub
2. 100 pkt. hodowlanych za potomstwo wpisane do ksiąg oraz osiągnęły następujące wyniki w sporcie jeździeckim (w całej karierze):

SKOKI PRZEZ PRZESZKODY

- 10 razy miejsca 1 – 3 w konkursach 140 cm i wyższych na ZOO lub miejsca 1 – 6 na zawodach międzynarodowych rangi CSI, CSIO i wyższych;

UJEŹDŻENIE

- 10 razy wynik min. 66% w klasie CC na zawodach ZOO lub CDI, CDIO i wyższych lub w klasie CS – 8 razy wynik min. 66%; liczone są również konkursy Kür;

WKKW

– ogiery winny w klasie:

CNC** 4 razy zająć miejsca od 1 do 3

lub

CIC** 3 razy zająć miejsca od 1 do 3

lub

CCI** lub wyższej 2 razy zająć miejsca od 1 do 3;

POWOŻENIE

6 razy miejsca 1 – 3 w kl. C na ZOO lub 5 razy miejsca 1 – 3 na CAI lub 3 razy miejsca 1 – 3 na CAIO lub 2 razy miejsca 1 – 10 na MŚ.

IV. KATEGORIA E

Komisja księgi stadnej może nadać kategorię E – „Elita” pod warunkiem, że ogier uzyskał nie mniej niż 200 pkt. hodowlanych za potomstwo wpisane do ksiąg oraz co najmniej 6 sztuk jego potomstwa (ogiery, klacze, wałachy) osiągnęło określone poniżej wyniki w następujących dyscyplinach sportu jeździeckiego:

UJEŹDZENIE

– zajęcie miejsc 1 – 3 w Mistrzostwach Polski Młodych Koni (MPMK)

lub

– spełnienie warunków określonych w rozdz. II, pkt. 2

lub

SKOKI PRZEZ PRZESZKODY

– zajęcie miejsc 1 – 5 w Mistrzostwach Polski Młodych Koni (MPMK)

lub

– spełnienie warunków określonych w rozdz. II, pkt. 2

lub

WKKW

– zajęcie miejsc 1 – 4 w Mistrzostwach Polski Młodych Koni (MPMK)

lub

– spełnienie warunków określonych w rozdz. II, pkt. 2

lub

POWOŻENIE

– zajęcie miejsc 1 – 2 w Mistrzostwach Polski Młodych Koni (MPMK)

lub

– spełnienie warunków określonych w rozdz. II, pkt. 2.

INFORMACJE DODATKOWE

1. Ogierom ras czystych, spełniającym warunki dopuszczenia do rozrodu w rasie polskiego konia szlachetnego półkrwi, nadawana jest kat. B.
Jeżeli ogier rasy czystej w ciągu 5 kolejnych sezonów nie uzyska za potomstwo 30 pkt. hodowlanych, zostaje wycofany z rozrodu.
Podwyższenie kategorii do A i E odbywa się po spełnieniu przez nie warunków przewidzianych dla ogierów półkrwi.
W przypadku ogierów ras czystych, które zostały dopuszczone do rozrodu na podstawie testu 100-dniowego, stosuje się takie same zasady, jak dla ogierów półkrwi.

Tabela punktów hodowlanych za ocenę potomstwa:

za opisanego źrebaka (sysaka) ocenionego na:

11 pkt.	0,25 pkt.
12 pkt.	0,50 pkt.
13 pkt.	0,75 pkt.
14 pkt.	1,00 pkt.
15 pkt.	1,25 pkt.
16 pkt.	1,50 pkt.
17 pkt.	1,75 pkt.
18 – 20 pkt.	2,00 pkt.
za klacz wpisaną do księgi stadnej	8,00 pkt.
za ogiera wpisanego do księgi stadnej	30,00 pkt.

2. O nadanie ogierowi kategorii E, A i B jego właściciel występuje do komisji księgi stadnej, załączając do wniosku dokumenty potwierdzające osiągnięcia sportowe.
3. Wyniki sportowe, na podstawie których można zmienić kategorie ogierów, muszą być oficjalnymi wynikami sportowymi, potwierdzonymi przez Polski Związek Jeździecki.
4. Każda zmiana kategorii wymaga weryfikacji wymiarów i bonitacji.
5. W przypadku wybitnych osiągnięć w sporcie jeździeckim komisja księgi stadnej ma prawo odstąpić od zasad nadawania kategorii ogierom.
6. Nowym zasadom kategoryzacji podlegają ogiery wpisywane do ksiąg od 2004 roku. Ogiery wpisane do ksiąg przed 2004 rokiem mogą być poddane nowym zasadom kategoryzacji na wniosek właścicieli.

